

STUART MÁRIA

SKÓTHONBAN.

KORRAJZ

8 - OCT. 2019

ZICHY ANTAL.

1973
1978
15 JUN 1973

PEST,

PFEIFFER FERDINÁND KIADÁSA.

1865.

**Malheur à ceux, dont l'histoire a été écrite
par ceux qui les ont vaincus.**

(Wiesener.)

Antikritikának helye nincs, ha valaki az író szempontjára állva, művét elhibázottnak, gyengének, triviálisnak találja; ily bírálatra csak egy sikerültebb, tartalmasabb és szellemdusabb munkával felelhet a szerző. De ha magát a szempontot támadják meg, melyből kiindult, ha a lélektani vagy erkölcsi elveket kárhoztatják, melyeket érvényre emelni törekedett, vagy ha végre a történelmi igazságokat tagadják, melyeket alapul vett, ez esetben a szerző magát s művét, mintegy igazolni nemesak jogosítva, de felhíva is van.

Stuart Mária azon sympathikus alakok egyike, melyek iránt a közrészvét nemzedékről remzedékre fentartja magát. Soha nemesebb lélek mostohább körülmények közé nem sodortatott, s csekély vétségekért borzasztóbban nem lakolt, mint e szép de szerencsétlen királynő, kinek még szépsége is, úgy mint erényei csak vesztére váltak. Kortársai hallatlan elvetemültsége történet íróinak vak gyűlöletével vagy elfogultságával fogott kezét, hogy a rágalom sűrű fátyolyával takarják el, sárral hajigálják, s kitörölhetlen vérfoltokkal szennyezzék be a nemes alakot, melyet aztán rehabilitálni lovagias védőinek, az igazság őszinte barátainak, maig is, csak félig sikerült.

Maga, a szentkeblű Schiller bűnbánólag gyónatja meg vele a hiszékeny színházi közönség előtt, hogy — férjét, Darnleyt, megölette. Lehet-e aztán oly nő

*

nek, a kinek lelkét ily büntudat nyomja, a kevély erényü Erzsébet előtt némi fensőbbbségi érzettel megállnia, mondván, hogy csak emberi- s ifjusági gyarlóság volt, a mit elkövetett: „Ich habe menschlich, jugendlich gefehlt?“ — e kérdésre feleljen bárki! Én azt hiszem, hogy a határvonalt, a meddig a királynő vétkessége mehetett, — drámám szinpadi hatásának teljes feláldozásával bár, — szabatosabban jelöltem meg. Stuart Máriát, *épen olyannak* festettem, a milyen lehetett, s *valódi* emberi vagyis inkább *női alakjában* állítottam a közönség elé, mely bármint szeressen is az életben és a szinpadon csak ördögöket vagy angyalokat, az az: feltétlen jó vagy rossz jellemeket látni, figyelem nélkül nem hagyhatja azon legtöbb bírálóm által mintegy szádékosan mellőzött körülményt, hogy nem drámát, hanem „*korrajzot*“ adtam. Az életben pedig, melynek esetelése egy korrajznak bevallott feladatát képezi, az ember a világ kezdete óta, a szeráfi és daemoni elemek oly vegyülete volt, hogy feltétlenül nem lehet sem egészen rossz, sem egészen jó, hanem a két szélsőség közt hullámzik a szerint, a mint saját szenvedélyei s az ezeket kifejtő körülmények hányják vetik.

A ki ily szempontból indul ki, s hozzá oly történelmi korszakot képező eseményt fest, a melynek létrehozásában nem egy, hanem száz nagy és kicsiny tényező működött közre, — s ily esemény volt a katolika királynő megbuktatása, a reformatio általánosítása és Skócziának Angliávali egyesítése, — a ki

az örök igazság elveihez oly feltétlenül ragaszkodik, mint a minő lelkiismeretes a történeti igazságok felderítésében; annak tán megboesátható, ha motívumai komplikáltak, s így nem eléggé átlátszó, ha árnyalásai szerfelett *gyengédek*, s azért gyengéknek tetszők s végre egész műve egy mesterségesen összerakott *mozaikká* válik, a helyett hogy egy nagy és magható vonásokkal odavetett merész *fresco*-festmény volna, melynek hatását ne csökkenthesse a lámpafény, a zártszékek esattogása, a közönség szórakozottsága, egy-egy színész gyarlósága, a műtisztek felületes vagy alatt járó felfogása, sat. sat.

Noha bírálóm nagyobb része, — főleg, ha a szavazatokat *mélegelem* is, — inkább buzdítólag mint visszariasztólag hatott reám, s megjegyzéseikből sok tanulságot merítettem, nem mondhatnám, hogy lényeges pontokban nézeteikre térítettek volna. A „Koszoru“ szini referense, — kinek nagy köszönettel tartozom, hogy a „Fővárosi lapok“ epés kifakadásai ellen oltalmába vett, — a királynőnek Darnleyvel házasságát, mely utóbbi bajainak alapját vetette meg, hibásan fogja fel, midőn e lépést indokolandó azt mondja, hogy: mindegy neki, bárki legyen „elég ha csinos“. Miért választanók a lehető indokok közül e leghitványabbat, mikor két más jobbat magából a darabból meríthetünk. Azért választja a Stuart- s egyuttal Tudorvérből származó Darnleyt, mert 1) a miniszterei által ajánlottak közül egyet sem választhatott, sőt Leicester ajánlása méltó indignatiót

kellett fel benne; s 2) mert Darnley katolikus, s s így mind vallásos érületének, mind politikai célzatainak, országát esetleg a római vallásra visszatéríteni, sat. előnyére lehet. Csinos-e e férfi? nem ide tartozik; én oly hiu piperkőcznek képzelem, minőnek festém: lényeges dolog az, hogy e választás szerencsétlen“ volt, s hogy a királynő ez „emberben csalatkozott“. Riccióval sem „ábrándozik“, mint Gy. P. mondja; sőt az ábrándozót, mihelyt szenvedélyét észreveszi, eltávolítja magától, a mi, ha nem csalatkozom, igen fontos momentum. Az *erényes nő* teszi ezt, a ki férje iránti kötelességeit, habár benne csalatkozott is, szem elől nem téveszti, mindaddig, míg ez őt halálosan még nem sérti s jelleme utálatosságát teljes mezetlenségében fel nem tárja. Épen nem tartottam e célra szükségesnek, hogy e hitvány embert, mint a „Pester Lloyd“ szerette volna, még részeges kéjencznek is fesse. Hogy előbb Gy. P. lal végezzek, azon kérdésére: „Miért bukik Mária, azért-e, mert férje gyilkosához mont férjhez, vagy mert ellenszegült az ország közvéleményének?“ azt felelem, hogy: *mind a két ok* miatt. Az első, hogy t. i. férje gyilkosának kelle kezét nyujtania, kivel boldog nem lehetett, a *benső* bűnhődést, azon valódi tragicumot képezi, melyen, a felfogásom szerinti költői igazságszolgáltatás alapszik, s melyet magától elhárítania épen lelke nemessége miatt nem lehet; — ellenben, bukásának másik oka, hogy t. i. az ország kövéleményének ellenszegült, s ennél fogva letétetett, az a

történeti hűség követelésén felül, főleg a *külső* bűnhődés, a világ előtt nyújtandó elégtétel szempontjából mellőzhető nem volt.

Ennél fogva igen kellemetlenül hatott reám a „Pesti Napló“ avatott tollu bírálójának is azon nagyon könnyedén oda vetett megjegyzése, miszerint Bothwell, „a királynő iránt egyszerre fellobbant romeói szerelméért ad tul fiatal nejmén“! Bothwell fő jellemvonása a dicsvágy, a nagyravágyás, melynek mindent feláldoz; szerelme nem romeói szerelem, hanem csak azon hatás természetes következménye, melyet e királynő rendkívüli szépsége majdnem minden férfira gyakorolt, a kívül érintkezésbe jött. Bothwell *tragicuma* az, hogy míg egyfelől a rossz uton szerzett szerelmi boldogságot sem élvezheti, másfelől épen dicsvágyában, szíve fő szer. vedélyében, bukik meg, király nem lesz, emberei mind elhagyják s mint becsületvesztett, az ajánlott párbaj tisztességében sem részesülhet.

A mi a királynőnek ezen viszonyát illeti, legujabban *Wiesener* (Marie Stuart et le Comte de Bothwell 1863.) Mignet ellenében is igen alapos okokkal bizonygatja, hogy az a féktelen szenvedély, e különben már éltes férfi iránt, melylyel Buchanan és Crawford, a fogoly Máriát, Erzsébet királynő kiszemelt áldozatát vádolták, merő rágalom, s vele váltott „levelei“, melyekből a „Lloyd“ is idéz, czélzatos koholmányok voltak. Való, hogy ez állítólagos levelek sem a vádlattal soha nem közöltettek, sem eredetben az utó-

korra át nem szállottak. Való, hogy Bothwellnek a merényben czinkos társai, kivégeztetésök előtt, a királynő ártatlansága mellett tettek tanuságot.

S ezt tudván, inkább „rosz drámát“ irtam, mint sem aljas rágalmazók bűnrészese legyek, s inkább untatom egy kissé a közönséget, semmint „*korraj-zom*“ hazug legyen.

E felfogásomat J. M. („A Hon“ ban) egy költői kedélyhez illő melegséggel karolta fel; votumát annyi megtámadások ellenében elhallgatnom tulzott álszerénység volna.

A felfogás ez elvire nézve büszkeséggel hivatkozhatom egy b. Eötvös József tekintélyére is, ki „Magyarország 1514-ben“ című történeti regénye előszavában egészen szívéből írta ki ezen, gondolom a történeti drámára is alkalmazható szavakat: „az író, — a mennyiben történeti személyiségeket léptet fel, ne képzelő tehetségét, hanem azon ismereteket kövesse, melyeket magának — lelkiismeretes vizsgálódások által szerezhettek.“ — „A hír, melyet történeti személyiségek magoknak kivittak, a tulajdon legszentebb nemét képezi; ha a költő az utókor ítéletét hibásnak tartja, törekedjék elősegíteni annak kiigazítását; de az igazságot elferdítnie megbocsáthatlan vélek.“

S e vétek még megbocsáthatlanabb lenne, ha az író, hatásvadászatból, könnyelműen járna el akkor, midőn egy nőnek jó hírnevéről van szó.

STUART MÁRIA

SKÓTHONBAN.

KORRAJZ NÉGY SZAKASZBAN.

- I. A HOLYROODI PALOTA. 1565. (ELŐJÁTÉK.)
- II. RICCIO. 1566.
- III. BOTHWELL. 1567.
- IV. A BÜNHÖDÉS. 1567¹/₈.

SZEMÉLYEK:

- STUART MÁRIA, skót királynő.
MURRAY, (James lord) V. Jakab természetes fia.
DARNLEY HENRIK. a királynő rokona, utóbb férje.
LENNOX gróf, Darnley atyja.
BOTHWELL, orkney-i herceg.
LETHINGTON, államtitkár,
MELVILLE, udvarmester.
MORTON,
RUTHVEN,
LINDSAY,
DOUGLAS,
KNOX, lelkész, reformator,
RICCIO DÁVID, a királynő magántitkára.
DU CROC, francia követ.
PARIS (Hubert Miklós), Bothwell szolgája.
BOTHWELLNÉ GORDON JOHANNA.
ARGYLE LADY.
BETTI, } udvari hölgyek.
ANNA, }
HAY DE TALLO, } bérenczek.
HEPBURN, }

Urak. Szolgák. Lovagok. Katonák. Nép.

ELSŐ SZAKASZ.

(Mintegy előjáték.)

A HOLYROODI PALOTA.

1565.

ELSŐ JELENET.

(Nyilt csarnok ; háttérben az udvari kápolna.)

Stuart Mária (imakönyvvel, olvasóval magába
[merülve.]

Hát itt vagyok megint? — hajh, bár ne volnék! —

Nem nyelt a tenger el, — nem állta utamat

A jó rokonnak eselbe állított

Hajóhada. — — Szép Frankhon! szép hazám!

Eltüntél a kék távolban előlem,

Rajtad függének könyvelt szemeim,

Mig tóva ringatának a habok.

S míg gyengén szárnyra vettek a szelek,

Feléd repültek sóhajtásaim.

Isten hozzád! — — Mikor, mikor leszen

Ez uj, e zord haza az én hazám?!...

(*James lord az alatt belépett, s közeledik.*)

Bátyám! — Mi hírrel jöttél Angliából?

Örül-e a jó néne, hogy hiába

Tagadta meg, — szégyen, hogy kértük érte! —
 Hajóit s a szabad átutazást,
 Melyet, hogy országomba visszatérjek,
 Nyílt ellenség sem tiltott volna meg.

Nyílt ellenségnél sokkal gonoszabb
 Az ily rokon! —

James. Királynőm csillapulj.
 Erzsébet nem oly rossz szívé irántad. —
 Mint jó szomszédot és kedves rokont,
 Tisztelteltet általam s jelen levő
 Követje által. — Csak azért neheztelt,
 Hogy felvevéd, mint monda, czimerét
 Saját ős czimeredbe, és ez által
 Mintegy megtámadád jogát, s egyuttal,
 Mint ő állítja, régen elavult
 Jogczim alatt Angolhon jogait.
 Az ok megszünvén, mely viszályt szüle,
 Viszály sincs többé.

Mária. És te hiszed ezt? . . .

James. Hiszem, mert akarom, hogy úgy legyen.

Mária. A néne szívét biztosan tudom,
 Hogy nem csak vérem s koronám joga,
 De még személyem is felette bántja,
 És ifjuságom szálla a szemében,
 E vétkemről pedig mit tehetek!

James. Mind meglehet, de miért azt emlegetni!
 Két ország sínyli versengésitek,
 Két nép, mely egygyé forni van hivatva.

Mária. S te ezt hiszed?

James. Ugy, mint a szentirást!

Mária. Miért nem fogsz hát kellőn a dologhoz?

James. Urnőm, ha e szent ügyben te segítnél!?

Mária. Urnőm? — ne mond e büszke szót ne-
Ki tán szivedben magadat hiszed [kem.
E honban urnak...?

James Azt ne hidd királynőm!

Atyánk vérét csak úgy tisztelhetem,

— S ha nem tisztelném, a Kain átka érne! —

Hogy oda álljak trónod zsámolyához,

Ugy mint első s leghűbb alattyalód. —

Engem nem is csábit a hatalom

Világi fénye: — egy nagy elnök élek...

Ha értenél nővérem!...

Mária. Ah! nővéred?!

Ó vedd hálámat e szóért, soha

Ne halljak tőled más czimzést. — Ugy-e

Igy mondod mindig?...

(*mellére simulva*) hát miért nem karolsz át?

Hát engem senki — senki se szeressen?!

(*Zokog, míg bátyja megöleli.*)

Megengeded, hogy — őszinte legyenek?

(*James, igenlőleg int.*)

Ha a miénk akarnál lenni, lát'd,

Kezedbe adnók minden eszközét

A hatalomnak, hogy a célét elérd,

Melyet becsvágyod kitzított elédbbe,

Vagyont, kincset, többet mint a mi kell.

James. Legyen hazámé az, úgy is szegény!

Mária. De Frankhon gazdag javadalmai,
Mik befolyásom által tieid?

S a bibornoksüveg, mit Róma küld?

Mint *St. Andrew-i perjelnek* . . . a ki

A hires Wolsey szerencsésb utóda? — —

Mit adhat többet Erzsébet neked? . .

James. Hidd el, hogy semmit sem adhat s nem ad.
(*mellére mutatva*) De itt van lát'd, mi mindennel felér.

S ez a kincs: — a meggyőződés hite.

Miért kell, hogy ez elválaszt tőled?!

Mária (*elszomorodva*).

Kell-e, hogy egy ily válaszfal legyen?! . . .

De ugy-e . . . nem gyűlölsz azért?

James. A mint szent énnékem saját hitem,
Úgy megbecsülöm a tiédet is.

Mária. Megengeded, hogy hallgassak misét?
Hogy Istent úgy imádjam, mint tudom? . . .

James. Imádd istent, s kísérjen szent áldása!

Mária. Kápolnám ajtajáig elkisérsz?

James. Odáig el; — ott válnak utaink.

Mária. S ott válnak a testvéri szivek is?

James. Ne hidd.

Mária. Mondd meg, hát nem volnék igen
Nagy vétkes én a te szemedben? — ugy-e?

Hát még lehet szeretni engem?

James. Midaddig, míg csak olyat nem követsz el,
Mi vétkek minden hitvallás szerint. . .

De olyat az én húgom nem tehet.

(*Mária, kezét megszorítva, bemegy a templomba. James
lord az ajtó elé áll.*)

MÁSODIK JELENET.

Egy katona. Uram, a nép csoportosul. Ide tart. Szét akarja rontani a királynő kápolnáját. Már jönnek is.

James. Küldj nyomban tiz bátor legényt ide.

Katona. Uram, — magad akarsz itt maradni?...

James. Az én gondom. — Siess.

(*Katona el. Lárma hallatszik.*)

HARMADIK JELENET.

Nép (nagy lármával közelget.) Törjétek be a Báál templomát. Fojtsátok meg a Báál papjait. — Ki velök országunkból!

James. Mit akartok itt?

Nép. Betörni ezt az ajtót.

S kidobni a misézőket. (*a tömeg ismétli.*)

Tiszteljük a királynőt; (*gúnyos „Ah!” hallatszik*) de papjait az akasztófára huzzuk. — Tüzzre velök. — (*a hátsók*) Törjétek be az ajtót.

James (kardot ránt.) Vissza innét!

(*hátról.*) *Nép.* Ki az? — Menjetek előre.

James. Holt testemen keresztül mehettek csak be.

Nép (elkedvetlenül.) Ah James lord. — (*hátról ismétlik.*)

(*Néhányan.*) Ez sem jobb a többinél. — Áruló! —

(*Hátrálva.*) Menjünk haza, mert el vagyunk árulva.

James. Takarodjatok ti gyávák!

(*Fegyveresek jönnek, s szétkergetik a népet.*)

James (egy szolgának). Knox jöjjön be a királynő parancsára.

Mária (imakönyvvel, hölgyei kíséretében). Minő zaj, minő lárma volt az bátyám. — Igaz, hogy ajtosságot akarták megzavarni?

James. Semmi. Semmi. — Egy két túlbuzgó...

Mária. Ismét Knox izgatta fel őket, tudom.

James. Berendelém, hogy megfeddhesd királynőm.

Mária. Azt tenni is fogom.

James. De csinján bánj vele. — Igen különöz, igen goromba. S ha megsérted főleg hiúságát, mit ő szent buzgóságnak hisz, soha meg nem bocsát.

Mária. Majd meglátod, hogy jól viszem a skót királynő szerepét.

NEGYEDIK JELENET.

Knox. Hivattál felség! — im előtted állok.

Mária (trónszéken ülve). Tudom, hogy az elégü-
[letlenségnek

Régtől te vagy szitója, mert talán

Nem úgy megy minden, a mint te kívánnád.

Tudom, hogy könyvet írtál a nő-uralom,

Vagy is: szegény anyám ellen leginkább

Ki kora sirba szállt gond s bú miatt...

Én most jövök csak, szebb honból, ide

Nem is tehettem még se jót se rosztat,

Egy ember nincs, kinek véhettem volna.

Miért tehát e szörnyti nagy harag,

A melyet állásoddal visszaélve,
 Alattvalói hűség, törvénytisztelet,
 És keresztyéni szeretet helyett,
Főleg te ápolsz, s keltesz ellenem?

Knöz. Urnöm, királynő! én alattvalód
 S mindenben mi világi ügy, a meddig
 Király-pálczád s biborpalástod ér,
 Egész a templom küszöbéig hű
 Szolgád vagyok; — ott válnak útaink!
 Én lépek ott egy lépesővel magasbra, —
 A pórfu, az utált gályarab! —
 S már nem a te szolgád, alattvalód,
 Már csak az Urnak szolgája vagyok.

Mit ő parancsol, én azt hirdetem,
 Fuvalma száll meg s szent ihletét
 A mint éreznem adja, úgy beszélek.
 Hazug nyelvét világi illedéknek,
 Álnok hízélgést muló hatalomnak,
 Alázódást más mint az Ur előtt
 Én nem tanultam . . . s nem fogom tanítani.

S erről számolni — minden tisztelettel
 Legyen megmondva — nem is tartozom.

Mária. Ez azt jelenti, hogy, ha jól megértém,
 Viseljem én csak koronátokat
 És minden gondja nyomja vállamat;
 De a hatalmat — engedjem neked!
 Te szabj törvényt e vad nép országának;
 S nekem szót ők csak akkor fogadnának,
 Mikor te azt épp' megengeded?

Knox. Urnöm! ha én lázítani akarnék,
 Felbontván vénhedt társadalmatok',
 Ha nem látnám az új hit diadalmát,
 Melyet lehetlen már elnoymnotok,
 S melyet a mai napnak úgy a tegnap, —
 Mint a holnapnak érlelt a mai
 Mely elsodor, mint bösz tenger hulláma
 Egy tört hajónak árva romjait:
 Ha én e szunnyadó vihart felkölteném,
 A tengernél vészesb népszzenvedélyt,
 Vajjon meddig csillogná korona
 E büszke női homlokon?

Mária. Ugy? — hát neked köszönjem azt is?!
 Te gögös papja átkozott tanoknak!

Tudnád csak, mily ajándok volna az! —
 Első dédösöm, a ki ránk hagyá azt,
 Jakab, az első, börtönéből
 Lépett a trónra, s mert törvényt adott
 Önkény helyett, — gyilkos kéz ölte meg.
 Fiát — övéj ágyuja, s a ki
 Utána jött — azt lázadók hada
 És nagyatyám a negyedik Jakab,
 A ki ezek után következék,
 Nyílt harcban vérzett el Flouden mezőjén
 Más tíz ezerrel Angol fegyverétől,
 Átyám pedig, kit én nem láthaték
 Tört szívvvel mult ki álnok árulástok
 S fékezhetlen viszályitok felett:
 Ettől öröklém — Isten végzetéből! —

Ezt az irigylett koronátokat,
 Mely annak, a ki viselé, fejére
 Még eddig áldást, üdvet nem hozott.

De tudd meg, hogy mit Isten végzete
 Jóból, roszból ránk mérni méltatott,
 Azt nekünk szent és néma megadással
 Ugy mint ő rendelé, viselni kell.

Üritnünk kell kelyhét a szenvedésnek
 Utolsó cseppig, mert — ő tőle jött,
 S emelt fővel viselni koronáját
 A martyrságnak is, mert — Tőle jött! —

S bármint fordul sorsom, de gyáva,
 Ki el nem birja koronája terhét,
 Az öt Stuart utóda nem leszen.

Knox. Ez már fejdelmi szó volt, asszonyom!
 A Tudor-vér az, a mi ezt sugallá.
 Oh vajha szállna rád, dicső elődeid
 Előrelátó hősi szelleme!

Ők is magasb és égi hivatásnak
 Vették a bibort, melyet hordozának.
 Érezték, hogy ők, s büszke terveik
 S gátot törő vad szenvedélyeik,
 Mind csak örök végzések eszköze.
 Ők is csak csont és vér valának
 Mely roskad, hullámszik s felforr hevében,
 S adóját rója földi gyarlóságnak;
 De egy magasb elv, egy nagy gondolat
 Előkészítve századok ölében,
 Beirva rég a végzetek könyvébe,

Vezérlé őket s bölcs kormányukat.

S ez *elv*: a mi szent *reformatiónk*!

Mária. Tudom, tudom, hogy zavargásitok,
E tisztelethiány, e lázadó beszédek
Mind ama rosz forrásból csörgedeznek,
S Boleyn Annának, — jó, hogy meglakolt! —
Fattyúleánya a bálványotok.
Előtte földig hajlong térdetek,
Ő tölti titkon, — tudja jól miért, —
Rablott kincsekből az erszényetek!

Knox. Hallgass meg urnő! én nem földi bért
Várok s veszek el működésemért.
Szeretném, hogyha mind oly tiszta lélek
Volna az ember, a kivel beszélek,
S átönthetném, mint én érzem, beléjek
Földi salaktól menten az igét,
S megérhetném e földön diadalmát
Az isten országának, mint hiszem,
Megérni fogja egy jobb nemzedék.

De haj! nagyon sok lelki küzdelemben,
Sok embervérbe fog kerülni még.

Nektek, kiké a földi hatalom
Kiktől egy szó, egy intés is elég
Hogy szünjön a harc, vagy lánggal lobogjon
Hogy vér vérért özönbe folyjon
S ezrek holt testét fedje sirhalom,
S ezer szivet hervasszon fájdalom,
Nektek jutott a dicső feladat:
Hogy válasszátok hát — a jobb utat,

S vezessétek, bátran menvén előre,
Népeteket az ígélet földére.

Mária. S vezessük ugy, mint Te parancsolod?
S ígélet földe — a te templomod?

Knox (czófolva).

Az én szavam az Ur parancsolatja.

Istennek háza az én templomom.

Bár szállana meg égi szent malasztja! . . .

De lát'd, mig leked üdvét siralom,
Aggódva nézem koronád ügyét is,
Mely mind a kettő tű hegyén inog.

Mária. Igen, mig jó papunk lázítani fog!?

Knox. Mit e lázangó nép kíván tetőled,
Rákényszerítend önön érdeked,
Ne tőlem, kérj tanácsot hárkítól,
S vess számot jól, vess számot mérlegelj,
Higgadttan és tudom, elismered,
Hogy itt a nép szava isten szava.

Mária. Számot vetettem. Nem, soha! soha!

Knox. Mi a cél? — nemde: biztosítani
Először a Stuartok hagyományát,
A bérczes Skóthon ősi koronáját? —
Aztán? — megillet Tudor-vér jogán,
Ha nem előbb, hát Erzsébet után,
— Kinek nem lesz utóda, gyermeke, —
A szomszéd Angol s Irföld öröke.
S az egyesült Britania felett
Uralkodván, ki kelhet ellened?! —
E célzt elérni népeddel igen,

De néped ellen — nem fogod, hiszem.
 Néped pedig, mint népe Angliának,
 Már régen hive az új hit tanának.

Mária. A mi megillet, Isten kegyelméből,
 Azt nem veszem egy tévedt nép kezéből.

S tőled, ki a szent ígét hirdeted,
 S hirdetni véled jobban, igazabban,
 Mint nekem s ösimnek sok századokban
 Hirdetve volt, tőled, — elhíheded, —
 Ezt a tanácsot, hogy vallásomat
 Tagadjam meg s önérdekem miatt,
 Nem vártam volna, hah! szégyeld magad!

Knox. Vallásodat?

Mária. Ah! őseim szent vallását!?

Knox. De hogyha mondom, őseid babonáját!

Mária. És érdekem miatt?! . . .

Knox. — — Néped miatt királynő!

Melyet *botránkoztatnod* nem szabad.

Mária. „Botránkoztatnom?“ . . . oh egek!
 Hová jutottam?! . . . (szótlanul elmélyed).

Knox. Csodálatos nő!

Kár érte, hogy vesztének indul.

James. Hevességed ügyünknek mennyit árt!
 Megnyerni kellene s te elriasztod.

Knox. Hideg számítás bölcs apostola!
 Kinek más nyelve van, meg más szive,
 Ha ugyan szive van! — megengedem,
 Művészeted — szép; de nem az enyém.

Mint Krisztust, Péter, meg nem tagadom
Te ész és szív közötti küzdelemben,
Már olyan sokszor megtagadtad őt,
Hogy kétlem, bármikor bevallod-e?

James. Majd erre megfelel még az idő.

Knox. E gyenge asszonyt, a kinek kezébe
Egy nemzedéknek sorsa van letéve,
Kit mint kelő napot, köd fátyola,
Körülvesz álnok hizelgők hada,
Hogy ne hallja igazság nyers szavát,
Ne lássa nép fájdalmát, szent jogát, —
Saját vesztére nem kényeztetem,
Egy húrton pendülvén ti véletek,
Az örvény széleig nem vezetem.

Én azt az asszonyt úgy megátkozom,
Mint Jezabelt a nagy Illés proféta.
S úgy fogja meg ez átok őtet is,
Mint átkot hoz népünknek országlása.

(Mária eszmélni kezd.)

De hogy ha áldást hoztál minekünk,
Akkor megáldva légy én tölem is,
Megáldva mint Deborah Izraélben,
Vezesd hű néped' biztos győzelemben,
Tipord el Sátánt és bálványait,
S romjaik felett viruljon fel a hit.

Mária (magában).

„Romjaik felett viruljon fel a hit!“ —
Te mondád . . . s én — Ament mondok reá.

(Knox felderül s közelít.)

De nem az áltant értem, melynek itt
 Ti vagytok hirdetőji, nem!
 Ős Róma vallása az én hitem.
 Ez a mely egykor bölesöm ringatá,
 S körülvevé angyalkák mosolyával,
 Mely szívem örömevel, bánatával
 Már gyermekéveimben összeforrt,
 Mely érzelmimnek hű tolmácsa volt.
 S köztem, Isten, és szentjeim között
 Egy boldog, titkos, szent frigyét füzött,
 Melynek nyelvén imádkozni tanultam, . . .
 Az ellenségért is, ki átkot szór utamba, —
 E szent hit, melyet rágalmaz yakságod,
 Melytől elfordul öntelt kábaságod,
 Ebben s ezért kívánok élni balmi, —
 S a pályabért kész vagyunk elfogadni:
 Legyen az börtön vagy trón díbora
 S aranyból vagy tövisből korona.

Mit babonának állit önbittséged,
 Beteg lelkemnek az gyógybalzsama.
 Szegény tudós! mihez nincsen sejtésed
 Az a hívő lelkek boldog hona.
 Te nem tudod, hogy isten menyországa
 Nem lángeszkek de lángszívek sajátja.

Knox. Uj istenkáromlás minden szavad.
 Elzárod szivedet, füled siket! . . .
 Jegyezd meg jól, az átok meg fog érte,
 Mint villám terhes felleget,
 Látom már is fejed felett.

Te férjet ohajtál, ki trónod oszlopa,
S gondjaidnak lenne hű osztályosa —
Ki is szemelted már, — de választásod
Szerencsétlen, meglát'd, hamar megbánod,
Megbánod . . . és eszedbe jut az átok.

Mária (türelmetlenül).

Ez tán „világi ügy“? megengeded.
Ebben nem kértük ki tanácsodat.
Magunk fogjuk majd fontolóra venni
Mit kíván tőlünk a trón méltósága
És mit parancsol a hon érdeke.

Knox (távozva).

Jó, — jó! Eszedbe jusson a pap átka,
Eszedbe jusson a nép embere.

(A nép kiált folyórást zúg.)

Mária (James-hez).

Bátyám! oltalmazz . . . ah mi szörnyű nép!

James. Ne félj, királynöm, semmitől, a míg
Melletted állok, én megvédelek.

Mária. Ó bár soha ne távoznál körömből.

*(Két ifju palota hölgy meglátván Knoxot, kitér előle
s futásnak ered; ez utjokat állja. A nép zugása
hallatszik.)*

ÖTÖDIK JELENET.

*Knox (elfordulván a királynőtől, a két palota
hölgyhez).*

Oh drága hölgyek! — álljatok egy szóra,

Jó lesz megállni, míg kondul az óra,
Míg késő nem lesz megtérésedek.

Tetőtől talpig csipke, drága ékszer,
Selyem, bársony, láttam mindezt elégszer,
De azt, hogy az Ur volna véletlek
Hogy szájtok, mely mosolyra, csókra nyilik,
Buzgó imát, szent zsoltárt mondana,
Ugy mint igaz keresztényekhez illik, —
Azt nálatok nem láttam még soha.

Szép volna, jó is volna ez az élet,
Hahogy örökké tartana; —
De hajh! míg egyet fordulsz, semmivé lett,
Nyomába tüstént késő bánat lépett,
S elfordul tőled Isten-angyala.

E szép fürtök — a porba hullanak majd,
És kopaszul tün fel, te gyöngyalak, hajh!
Gyöngy s virág nélkül a csontkoponya.

Mosolygó két szemed, villámot szór ma,
Holnap két undok üreget mutat.
Hórpadt csont szélén két lyuk: ez volt orra,
Két nagy gödör, bent kukaczkok lakoznak,
Ez volt az arca, s a mint sorakoznak
Csikorgva a hosszu, sárgás fogak:
Ez volt a szája, s esontra csonthalom:
Ez volt szép válla, karesu dereka
A finom hölgyecskének, angyalom!

Anna. Ha az lettünk, mit mondál szent atya,
Testünknek nem kell több gyöngy s szép ruha;

S lelkünket, — hisz' vétek nem terheli —
A jó isten magához öleli.

Knox (még nagyobb hévvel).

Ugy ám! — de lelketeknek az ügye,
Látom, még sokkal gonoszabbul áll,
S ha meg nem térít jókor az Ige,
Menthetlenül pokolfenékre száll.
Hiu testben a lélek is hiu lesz,
'Ti mind a kettőt ördögnek adtátok:
'Templomban, bálban. Ő a czimborátok,
Ő tart jogot már a ti lelketekhez.

(Ököllet fenyegetve el.)

Anna. Kegyetlen vállás ez, megtiltaná, hogy
Fodrokba fűzzem üng-galléromat.

Betti. S poklokra küld, mert zsinor tartja össze
Vagy e szalag ruha derékomat.

Anna (ijedten Bettihez simulva). Oh hál' isten,
[hogy pápisták vagyunk.

Betti (dacczal). „pápisták vagyunk!“

Anna. Papolj csak szent! — mi rád nem hall-
[gatunk.

Betti. „rád nem hallgatunk!“

Nép (nagy lármával). Hol van papunk? —
A mi püspökünk, a mi apostolunk!
Hol van? — Jöjjen ki. — Megölik oda benn.
— Adjátok elő! —

Adjátok elő a szent Martirt — a mi vezérünket.

Knox (kilépve).

Itt vagyok fiaim, kedves testvéreim.

Nép. Éljen! éljen! — Itt van a mi püspökünk
— a mi vezértünk. Éljen! Éljen!

Betti. Felséges asszony . . . távozást parancsolsz?

Mária. Igen, jó gyermekim, távozzatok.

Most fontos államügyről lesz a szó:

A skót királynő szívügyéről.

Anna.

Ah?

Akkor bár inkább a férfiakat

Távoztatnád, s minket hívnál tanácsba . . .

Szívügyben nőket kell megkérdeni.

Mária. Vallásomat meghagyják — kegyesen,
Meghagyják-e? — talán! Hogy a magam
Nyelvén imádjam istent. Ez elég.

Már szívem' oda kell adnom nekik.

Hadd bonczolják, mint tudós doktorok

Egy hullát . . .

Betti. Hát azért vagy-e királynő?

Anna. Azért országunk legszebb asszonya?

Hogy mint egy hullát szétbonczoljanak

Azok a szívtelen miniszterek.

Betti. Ha nem mondhatsz ingent, szived szerint.
Mondj hát nemet — kedves királynőnk!

Anna. Én a legszebbiket választanám.

Mária (az elsőhez). És te?

Betti. Én? — én a legvitézebb lovagot.

Anna. Hát milyen lesz a menyasszonyi ruha?
— Felséges asszonyunk, miért titkolod előttünk? —

Tán azt is a szivtelen férfiak határozzák meg. —
Már azt csak nem engedjük.

Mária. Nézd, nézd, már te is lázadó vagy!

Anna. Felséges királynőm, — nekem is vannak jogaim. Óh engedd meg, jó asszonyom, hadd csináljam csak egy fodrát legalább! — Be szépen fog állni rajtad . . . oh csak tudhatnám, minő színű lesz?

Mária (az elsőnek egyetértőleg intve).

Várj kis bohó! . . . ezzel meglepni akarlak.

Anna. Oh be örülök a meglepetésnek.

Betti. Szegény királynő! — (A hölgy el.)

HETEDIK JELENET.

(*Lethington* államtitkár, s *Melville* belépnek hivatalos komolysággal.)

Lethington. Felséges asszony! a magad, a trón,
S országod érdeke kívánja, hogy

Letedd már özvegyfátyolod'. — A kérők

Választ várnak. — Im itt a spanyol,

Az angol, a frank, s az osztrák követ.

Mária. A spanyol, ugy hallom, rissza vonult már?

James. Mit néped örömhír gyanánt fogad.

Mária. S miért? — mit vétett Don Carlos nekik?

Lethington. Semmit, királynőm; de nem bizik egy
Gyülölt apának a fiába sem,

Kár érte! —

Mária. Hát lelkeinek hajlama,

E hő rokonszenv egy ifju iránt,

Kit soha nem láttam . . . (magába) csak álmaimban! —

Az állam érdekébe ütköznek ?!

(*magába*) Uj élet, uj üdv álom képei,
E sziklán ködként szeljel foszlatok! —

James. Az ifjuról csak jót s dicséretet
Hallunk; de atyja, e zsarnok Fülöp
A merre lép, vérnyomokat hagy, és
Istennek vél szolgálni általa.

Míg gögje azzal kérkedik, hogy a nap
Országiban nem nyugszik le soha,
Inkább ohajt holt tetemek felett
Uralgni semmint egy alattvalója
Legyen, ki nem katolikus. Saját
Fiát, Don Carlost, ezt a szép reményű
Ifjút utálja, kitagadja, — s miért? —
Mert attól fél, hogy — hozzánk tartozik.

Mária. Hozzátok tartozik? — (*félre*) Don Carlos
Az lehetetlen — azt, nem hiszem. [is?!]

Melville. Igen királynő. S ez való értelme
A szinlett önfeláldozásnak is,
Melyet az osztrák főherczeg iránt
Tolmácsol követe, — mert e helyett
Lép fel most kérőül.

Mária. Jól van, bocsássuk el
Hát mind a kettőt.

Lethington. S tán — a francziát is?

Mária. Károlyt? mint jó szomszédot, hű rokont,
Mint kedves ifjút szeretem nagyon.
(*magába*) Lehetnék bár alattvalója, ah!
Szép Frankhon, nem látlak többé soha! —

(*fenszóval*) Ha elszakadt az ifju ág a fáról,
Az nem virulhat már többé azon . . .

S mit mond jó néném, az angol királynő?

Lethington. Alattvalói egyikét ugyan,
De ősi czimek méltó örökösét,
Kit fokról fokra emelend kegye,
Fel egész a trónok magaslatáig, —
Szóval: országa első emberét
Ajánlja férjül, asszonyom, neked.

Mária (felindulva).

Mit? — Leicestert gondolod?

(*Lethington fejét meghajtja.*)

(*Jameshez.*) Bátyám, te is? . . .

(*James hallgat.*)

Mária. Leicestert? Dudleyt? saját kegyenczét?
Talán megunta már? — Tán felcserélné?
Szebbet ohajt, vagy ifjabb bajnokot,
Ki győztesebb csatában, szerelemben?
S a gyávát, a meguntat — vegyem én?!

Lethington. Királynöm, elfogult vagy. Anglia
Urnőjét államérdekek vezérlik.

Mária. Ah államérdek? — jól értem, tudom.
Férjül vegyem hűbérnökét — s magam
S Skóthon királyi büszke Angliának
Alattvalóji, hűbéressi lettünk. —

S e tervet ti, dicső hazafiak,
Jová hagyátok? . . . Jó, de hagyján!
Jegyezze fel a történetíró:
Volt egy királynő, egy Stuart utód,

Ki ezt alá nem írta. —

MenjeteK!

Vigyétek hirül ama — fattyusarjnak,
 Ki Tudor őseim trónját bitorolja,
 Hogy egy királynő áll szemben vele,
 Kit megtörhet, de — meg nem hajt soha.

(*Ünnepélyesebben.*)

Férjül — az ifju Darnleyt választom,
 Hü rokonunk, Lennox grófnak fiát,
 Kit mint Stuart- és Tudorvért, úgy is
 Minden hü jobbágyunk, alattvalónk,
 Szívesen látand trónunk zsámolyán.

(*Egy megvető tekintetet vetve, elmegy.*)

James (*félre*). Hm! tán a Riccio műve volna ez?

NYOLCZADIK JELENET.

James. Ej! e nőben egy férfi veszett el. — Az
 öt Stuart ez utóda többet ér minden elődénél.

Ha megnyerhetnök? . . . Nincs reá kilátás.

Az a pap is oktalán tulbuzgóságával! . . .

Lethington. Elég a hozzá, bentörött a késünk. —
 Ez a házassági ügy nem sikerült nekünk. (*félre*)
 Nem is jó ily dologba többet magával kapni. —
 (*a többiekhez*) Mit szól hozzá, ha megtudja Erzsébet?

Melville. Nehünk bizony, mint ma állanak a dol-
 gok, tanácsos lesz kissé félreállani az utból? . . .

James. A hitvány Darnley miatt? — Ez nem
 soká lesz utunkban . . . Ily embertől nem féltem a re-
 formatiot. (*félre*) Riccio veszélyesebb!

Lethington. Igen, de Darnley pápista is.

James. Lehet miattam, ha nem meri bevallani.
Oh! csak a királynő lehetne a miénk!

Melville. Dicső egy asszony! Csak oly vakbuzgó ne volna. Még tévedéseiben is csodálnoim kell őt...
Mi kár, hogy oly méltatlanra esett választása.

James. Kár? — Semmi kár. Nem uralkodik féltünk a spanyol, — s nem a liga: ez már nyereség.

Lethington. Igazad van, Murray. — S aztán?

James. Mi félrevonulunk, rövid időre! (*félre*) A többit Knoxra bízom s vakbuzgó társaira. (*fennszóval*): Távollétünk által tiltakozunk e helytelen házasság ellen. — Ez egyelőre elég.

Lethington. Aztán várunk, míg ránk kerül a sor?
(*James es Melville egyetértőleg bólintanak, mind a hárman el.*)

KILENCZEDIK JELENET.

(Diszterem. Darnleyt s atyját Lennox grófot, körülveszik az udvaroncok.)

Első udvaronc. Üdvözöllek, felség! csakhogy ismét közöttünk vagy.

Második. Én mindég szivből sajnáltam számki-
vetésedet; mely oly soká távol tartott körünkből.

Harmadik. Nemde mindég mondtam, — nemde megjósoltam, hogy ez így fog történni. — Az én jóslataim mindig teljesülnek.

Morton. A szerencse, melyet vaknak mondanak, itt e legélesebb látást tanúsította, összepárosít-

ván a legszebb férfit a legszebb nővel. (*Ruthvenhez sugva.*) Tömjént neki, hadd bóduljon el tőle!

Darnley. Hahá! pompás gondolat. Te mindig oly élczes, — oly nagy szónok voltál.

Ruthven. Fortuna istennő letette szemkötőjét! — (*félre*) hogy a te szemedet kösse be vele.

Darnley (atyjához). Atyám, de minek is köszönhetem e váratlan szerencsét, mely most is álomnak látszik előttem.

Lennox (félrevonva őt). Csak el ne kábitson ez álom fiam. Te nem jártál a szenvedések iskolájába, s midőn velem etted a számkivetés kenyerét, te nem érezted annak keserű ízét, mint atyád.

S ha most hirtelen megtöltve látod az öröm poharát vigyázz fiam, fejedbe ne szálljon.

Darnley. Talán meglátszik rajtam, hogy boldog vagyok? Jószágainkat mind visszakaptuk, te régi méltóságaidba visszahelyeztetve, én a királyi felség címével felruházva — e fény, e pompa! — s a legszebb asszony — nőm! — Van-e szebb asszony, van-e hatalmasabb királynő a világon? — Ugy-e nincs?

Majd meglátod, atyám, mint fog állani rajta a nászruha. (*meghitten*) Nagy készülétek vannak hozzá.

Többen (sorakozva.) A királynő!

TIZEDIK JELENET.

(A királynő megjelen fekete gyászruhában, fátyollal. Kiséretében Riccio és Bothwell. Előtte s utána udvari hölgyek, s szolgák.)

Darnley. Oh gyászruhában?! — mit jelenthet ez?

Morton (átlátszó ironiával). Felhők közt kel fel többnyire a legszebb nap. A fellegek majd eloszolnak s a nap annál felségesebben ragyog az égen.

Anna (halkan). Ez hát az ígért meglepetés? — Ez a szép nászruha?!

Betti. Szegény királynő!

Mária. Az özvegyet fátyol s gyász illeti, mind Isten, mind a világ előtt.

Darnley. De esküvő után majd, nemde szép királynóm, leteszed a gyászt — hogyha szépen kérlek?

Mária. Esküvő után —? férjem leendsz, s a férj a nőnek parancsol.

(*Kezét nyújtja Darnleynek, az egész kíséret elvonul.*)

MASODIK SZAKASZ.

R I C C I O.

1566.

ELSŐ JELENET.

(A királynő iródája; — Riccio, állva ír.)

Mária (ülve). Ird, hogy az országot Erzsébet kezére akarták játszani. De ez istentelen szándokunknak egy időre legalább gátot veték. . .

Riccio. Igen! Gátot vétél, felséges Asszony!

Mária. Ird, hogy a föld itt ingadoz alattunk. Nyílt s titkos összeesküvések vesznek körül . . . ha ő szentsége nem küld de gyors segélyt, ha mozgásba nem hozza szövetségeseinket, — úgy nem csak Anglia nem lesz a miénk, s Irlandot leigázzák, de még saját országunkból is kiűznek. . .

Riccio. . . . kiűznek! — azt csak nem királynő?

Mária. A szavakat reád bízom, csak az értelmét jegyezd fel annak a mit mondok, úgy körülbelül.

Riccio. Értem, igen.

Mária. Ird, hogy hódolattal teszem le Skóczia koronáját ő szentsége lábaihoz, — rendelkezék velem, velem s utódimmal, mint hű s alázatos alattvalóival. . . (*magát félbeszakítva*) Oda tartoztok, ti gügös

rablók, te eltévedett nyáj! (*folytatva*) Mond, hogy az evangéliom csak ürügy volt nekik, szentegyházunkat megrabolni, ... s ha nem lesz többé mint osztóznok, nem sokat fognak törödni Lutherrel s Kalvinnal.

Mond hogy a jogtalan prédát kiragadom körmeik közül...

Riccio (*szórakozva*). ... körmeik közül!

Mária. Ird végre, hogy — Darnleyben, ..

Riccio (*felijedve*). Férjed? ... ő felsége?

Mária. Ez emberben — esalatkozám.

Riccio (*mereng*). Csalatkozál! — Nem esalatkozik-e az ég boltozatja, a midőn e sárgömböt körülövedzi? — Nem esalatkoznak-e a csillagok, ha egy pocsolyára vetik fényöket? ...

Mária. Ez ember nem tud lelkesülni semmiért.

Riccio. — — Megirjam ezt királynő?

Mária. Nincs benne lélek.

Riccio. Nincs benne lélek! ...

Mária. Gyáva galambszív.

Riccio. Gyáva ...?!

Mária. De ma oly szórakozott vagy, jó Dávidom. Mi lelt?

Riccio. Bocsáss meg felség!

Mária. Költőnek, művésznek, mindent meg kell bocsátani. — Talán csak nem szerelmes a tikár ur?

Riccio (*meghökkenve*). Szerelmes? — ah, igen!

Mária. Ah ez érdekes! Halljuk csak tovább. Vajon kibe?

Riccio. Egy felhőbe . . . egy szellőbe . . .

A csillagokba . . . a napsugárba !

Mária. Ezek mind oly messze vannak. Caromio !

Riccio. Imádok mindent, a mi elérhetetlen !

Mária. Ej, ej ! — ha megtudná ő szentsége ez új eretnekséget ? !

Riccio. Egy eretnek sem égett olyan máglyán, mint a minőre én vagyok kárhóztatva.

Mária. Valljon minő kegyetlen Inquisitor által ?

Riccio. Kegyetlen ? . . . ah, igen kegyetlen !

Mária (félre). Ez sem térfi, — mindig fellegekbe nyargal !

Igaz, most jut eszembe. Hisz ezt a levelet, ily vagy rokon tartalommal, — már egyszer meg is irtad ?

Riccio. Igen . . . azon részét, mely a pápát illeti. Itt lesz még irataim között. (*Keresgél.*)

Tán ez az ? — nem ! — Itt van.

Mária. Hátha magad el is vinnéd Rómába ?

Riccio. Rómába ?

Hát számkivetsz királynő ? —

(*Térdre esve*) . . . vétettem ellened ?

Mária. Vétesz . . . igen, jó Dávidom, te vétkezel, mint veszem észre, ellenem s tenmagad ellen !

Riccio. . . . S bűnhődésem nem lesz-e nagyobb, mint vétkem ? — máskor a bűn megelőzi a büntetést, . . . itt megfordítva lenne ?

Mária (kezét nyujtva). Jó Dávidom, ne érts félre . . . lát'd én javadra gondolok.

Riccio (kezet csókol).

(Ez alatt Darnley észrevétlenül, belép az ajtón, meglátván őket, hirtelen visszavonul.)

Kegyetlen sors! két ellenkező mérlegserpenyőbe vet: egy koronát és — egy lantot.

Mária. S a korona többet nyom, nemde? — Igaz, de a föllebenő lant a magasba, az égbe száll! Kelj fel, s eredj!

Riccio. Oh hagyj tértelnem trónod, oltárom zsámolyánál.

Mária (szigorral). Távozz, parancsolom.

Riccio (felkel). A rabszolgának csókolni kell a veszsőt is, melylyel zsarnoka sújtja.

Te parancsolsz — és én szót fogadok. (Elmegy.)

Mária. (Tétováz. — Csenget.)

(Szolga belép, s megértve a parancsot, szóltanul távozik.)

Hívd vissza Ricciót.

Riccio (visszatérve). Felséges királynöm!

Mária. Ma együtt vacsorálunk. — Búcsuzóra! Aztán egy szép canzonát!

Riccio. A szolga megjelen és — lantja is. (El.)

Mária (ntána néz). Ábrándozó! (El.)

MÁSODIK JELENET.

(Ugyanott.)

Darnley (Tükörbe nézi magát). Hát különb ember volna nálam ez az olasz? — Szebb-e? — Nem!

Helyesebb magatartása? — Nem! hm! Tán nyájasabb? szerelmesebb? — Meglehet!

Térdepelni láttam előtte — s e büszke nő, kezét nyujtá neki... a királynő — kezét nyujt a jött ment énekesnek?... hahaha!

Egyik asszony olyan, mint a másik.

De hisz ezért beszélek vele.

Igen, kérdőre kell vonnom. —

Gyülném, — csak oly szép ne volna!...

De hát nem az én hitvesem-e? — nem esküdött örök hűséget az oltárnál nekem?

Nekem esküdött — tehát számot kérhetem tőle. — Igen, igen, — erre jogom van. — S e jogommal élni fogok.

Azt fogom mondani neki:...

Csak oly büszke ne volna!

Ha rám néz, én nem tudom mi van tekintetében; de valami olyan, a mi lefegyverzi az embert.

Lehetetlen megállani előtte!

... Ez a Riccio! — ah, ő e vétkes, igen!

Ő vele kell számolnom! — Nem ő sértett-e meg? — a legnagyobb sértést követte el rajtam. — A hitvány! —

Nem vagyok-e én király? — S mi ő? — Egy jött ment sehonnai, a ki pénzért énekel...

HARMADIK JELENET.

(Morton, utóbb Ruthven, s az előbbi.)

Morton (észrevétlenül belépett. s halkan közelget).
(*Magába.*) Ahá! tünődik, töprenkedik a fiu? — Ezt szeretem! (*Fenszóval.*) Királyi felség!

Darnley. Mit gúnyolódol?

Morton. Felséges uram!

Darnley. Ne üzz tréfát velem.

Morton. Hogy' értsem ezt?

Darnley. . . . Ti is, ezt elszivelitek?

Morton. Mit uram?

Darnley. Ezt a gyáva olaszt!

Morton (*magába.*) Ah? — Így jól van!

(*Darnleyhez.*) *Riccio* ő nagyságát érted? — Tisztelettel felséges uram! — de ha valami kérésem lesz államügyben, vagy a magam dolgában, előbb, semmint felségednek alkalmatlankodnám . . . azaz, ha azt akarom, hogy meglegyen, — hát csak ő hozzá fogok folyamodni . . . t. i. ha megengeded . . .

Darnley. Igazad van!

Morton. Ah, a királynő magántitkára igen nagy ur! — Igen hatalmas ember! — Nem cserélne a mi államtitkárunkkal . . . talán még — mással sem?

Vagy is, — mit is mondjak, — mással tán öröme cserélne . . .? ha, t. i. megengeded!?

Darnley. Értelek, ah értelek! — Hát te is tudod?

Morton. Én — nem tudok semmit.

Darnley. De igen, — te tudod.

Morton. Hát mit tudok uram?

Darnley. Azt, hogy megcsalt férj vagyok. Azt, hogy a királynő Ricciot szereti. Azt, hogy vele tiltott viszonyban él.

Morton (félre). Bolond!

(*Fenszóval.*) Hm! — s miből gyanítod azt uram?

Darnley. Saját szemeimmel láttam — igen, igen,

Morton. S mitevő leendesz? [jól láttam.

Darnley. Hát mondd meg, mit tegyek?

Morton. Hát mit tön ily esetben felséges bátyád, nyolczadik Henrik?

Darnley. Ah, az király volt!

Morton. Király volt! —

Darnley. Tudod, az király volt, s nem férje a királynőnek. . . . Miért is nem választottatok más valakit e szerepre?!

Morton. Töltsd be hát a helyet, a melyre emel-
[tünk.

Darnley. Igen, be akarom tölteni — de . . .

Morton. Vagy hagyj itt mindent, s menj egy spanyol zárdába.

Darnley. Hm? — arra tán még rá érek.

Morton. Légy hát király!

Darnley. Nem elég előállanom s azt mondanom: én király vagyok! . . . ha senki sem áll hátam megett, ha ti mind elhagytok.

Morton. Hátha állunk hátad megett? — hátha nem hagyunk el?

Darnley. S hányan ?

Morton. Sokan !

Darnley (megdöbbenve). Sokan ?

James lord is ?

Morton. Velünk van.

Darnley. Lethington ?

Morton. Természetesen !

Darnley. Ruthven ?

Morton. És Lindsay, Argyle, Glencairn, Douglas, Randolph — az egész ország.

Darnley. Hát a papok ?

Morton. Knox ? Egész szívvel, lélekkel. — Már ki is szemelték a bibliából mindazon szép helyeket, melyek a tömeg képzelődésére, rémképek és vérjelenetek által fognak hatni.

Darnley. Vérjelenetek ? — Hát . . . hát vért is akartak ontani ?

Morton. Mem is vízzel megy az, mint a kereszt-

Darnley. Kit akartok megölni ? [telés.

Morton. Kit ? — hát az olaszt.

Darnley (örömmel). Jól van, igen jól van. Ezt okosan főztétek ki.

Őt kell csak félretenni — ah felséges !

Magam fogom vérebe mártani törömet.

Morton. Kezet reá !

Darnley. De mondd, hát aztán — kit tesznek királylyá ?

Morton. Hát kit mást mint téged ?

Darnley. Igaz ! . . . igaz, de tudod, — no veled

bizalmasan beszélhetek, — én azokhoz az államügyekhez nem igen értek.

Morton (*gúnyos mosolylyal*). Tulzott szerénység!
— De hát mire való Murray?

Darnley. Hisz' nincsen itt.

Morton. Megjön jókor, ne félj. — Hát minket semmibe se vennél? — (*Meglátva a belépő Ruthvent.*)
Im itt is jön egy jó barát . . .

NEGYEDIK JELENET.

Ruthven (*mind a kettőnek meghajtva magát*).

Felséges ur! — Mylord!

Morton. Bátran beszélhetsz, — már minden rendben van.

Ruthven. Igen? — Tebát estve, itt, e helyen, összejövünk.

Darnley. Itt nálam?

Ruthven. Kétszáz fegyveressel.

Darnley (*növekvő aggodással*). Kétszáz fegyveressel? . . .

Ruthven. Ezek elállják a palota minden kijárását. Bémenni lehet, de kimenni nem.

Darnley. Hát ki nem szökhetik?

Ruthven. Az olasz fent a királynőnél vacsorál.

Darnley. Igen, ott fog vacsorálni. —

Ruthven. Argyle lady jó kedvben tartja, míg mi jövünk.

Darnley. Aztán leszúrjuk!

Ruthven. Az a mi gondunk lesz uram!

Itt ül a királynő, vele átellenben az olasz. — Az innenső ajtón, szemben az olaszszal, belépek én és Douglas, s utánunk a többiek. Mind törrel, pisztolylyal.

Darnley. Jól van!

Ruthven. A tulsó ajtón, a királynővel szemközt, felséged lép be.

Darnley. Én? — A királynővel szemközt? nem az nem lehet. — Ez nem jól van.

Morton. Hát ki álljon szembe a királynővel, hogy számadásra vonja?

Ruthven. Ki igazolja előtte, a mit teszünk?

Morton. Vagy mint felségsértőket akarsz bennünket a vérpadra szállítani?

Darnley. Becsületszavam!

Morton (Ruthvenhez). Elhoztad az irást?

Ruthven (előmutatja). Itt van. Aláírhatjuk.

Morton (tollat márt, s Darnleynek nyújtja). Az első hely felségedet illeti.

Darnley. Szavam — nem elég?

Morton. De jobb ha írva van. — Tudod felejt az ember!

Darnley (kezébe veszi a tollat). Legyen!

Ah igaz! mit szól hozzá Erzsébet?

Morton. Szerződésünk másolatát Randolph barátunk elvitte már Cecilnek. *)

Darnley (olvassa az iratot). Nos?

*) Az angol királynő hatalmas ministere volt.

Morton. Áldását küldi hozzá.

Darnley. Jó néném! *(Aláírja. Utána a másik kettő is. Morton gondosan zsebre teszi.)*

Darnley. A mi az ajtót illeti, tudjátok, majd én csak az innenső ajtón megyek be — a királynő háta megett . . . így sokkal jobb lesz . . . okom van rá.

Ruthven (gúnyosan Mortonhoz.) Hm?

Morton. Legyen! — kezet rá.

Darnley (felcsap). Mást senkit se bántunk?

Morton. Senkit — csak Ricciót.

Darnley. Há — Ricciót! — Jól van. Tehát viszonzlításra.

Morton. Egy óra múlva! *(Elmennek.)*

ÖTÖDIK JELENET.

Étterem.

(A királynő. Két udvaronc. Lady Argyle. Riccio. — Szolgák. Riccio lanttal, Petrarca egy stanzáját énekli.)

Argylené. Ez már szép dal volt Riccio barátom! Már erre még egy poharat ürítsünk.

(Eltávolítva a szolgát, a ki tölteni akar.)

Hadd töltsék én. Hisz' dal jutalma ez!

S a dalnok nemde gyenge női kézből

Vehet csak díjját, Riccio barátom? — *(tölt)* —

Gondold, hogy Hébe tölt nectart neked.

Képzeld helyettem más akárkit, hisz'

A képzelet országa végtelen. . .

Éljen ez ország, éljen sziveink
Szép királynője! — — nos koczints hát.

Riccio (poharat emelve).

Ah, éljenek az égi csillagok!

(Künn fegyverzőrej.)

Mária. Mi az? — mi nesz hallatszik odakünn?
(Darnley a hátulsó ajtón észrevétlenül belép, s a királynőnek háta megett megállván, kezével ennek befogja szemeit.)

Mária. Te vagy Henrik? — hogy megijesztesz!

HATODIK JELENET.

(Szemközt belép Ruthven, fegyverzetten; — utána Morton, Douglas, s többen. — A bentváltak el.)

Mária (felkelve). Mi ez? — ti mit akartok itt?
Ily szokatlan időben?

Rúthven (Ricciora mutatva). Mi ezt akarjuk itt,
felséges asszony!

Mária (férjéhez). Henrik! hát mit jelent ez?

Darnley. Távolítsd el innen. Nem lesz semmi bántása.

Riccio (a királynő előtt térdre esve). Giustizia!
Gnistizia!

Mária. Mit vétett ellenetek?

Ruthven. A legnagyobbat, mit véthetett.

Meggyalázott téged, férjedet, mindnyájunkat, az ország egész nemességét. — De most eléri büntető karunk! *(megragadja).*

Mária. Eresszétek, ha mondom.

(*Lindsay s többen megfogják, s hurczolni kezdik.*)

Morton (a királynő eleibe állva). Ez a miénk!

Mária. Ha vétkezett, hát állítsátok őt

A parlament elé, úgy mint becsületes
Vádlókhöz illik, — ott hadd nyerje el
Ítéletét. —

Morton. Itéltünk már felette.

Douglas. S itéletünket végrehajtjuk! (*hurczolják.*)

Mária (kinek utja el van állva).

Ah gyilkosok, rablók! segítség!

Erskine, Melville, Bothwell! — hát senki sincs!

Nincs a ki egy asszonyt megvédene?!

(*Kiált.*) Segítség! — Gyilkosok!

(*Törökkel s pisztolyokkal fenyegetik, mire a királynő
egy sikoltással elájul.*)

(*Künn.*)

Hozzátok már!

Darley (karján az ájult királynőt tartva, törét
Douglasnak nyújtja). Itt a töröm ne döfd le a kutyát!

Douglas (mellbe döfi *Riccitót*). Ne a királydöfés!

Riccio (kit kihurczolnak). Ah — meghalok!

(*Künn zaj, melyből egyes felkiáltások hallatszanak.*)

Ne az angol aczél! — Im itt egy olasz is!

Még egy! — Még egy! — Ez is! — Ez is! (*Isméttlik.*)

Riccio (haldokolva). O esil-la-gok ha-zá-ja...!

(*Ez alatt Darnley, hol kifelé hallgatódzik, hol a ki-
rálynőre vigyáz.*)

(Zaj. Egyes hangok.) Akasszátok fel!
 No ennek ennek elég volt! — (Csend.)
 Meghalt? — Meghalt!
 Dobjátok le az ablakon!
 Emeld — dobjuk le. (Kac zaj közt hallani a zuhanást.)

HETEDIK JELENET.

Mária (magához térve). Mi volt ez? — (Szemét dörzsölve.) Álmodom?

Ruthven (kimerülten visszajő s rögtön megáll).

Mária (öt megpillantva). Hú rémalak! — Távozz előlem.

Ruthven.

Ah — egy pohár hűsítőt, Megérdemeltem én is. (Leül s iszik.)

Hm! — éljen a királynő.

Mária. Hová tévőtek Ricciót?

Ruthven. Hm Ricciót? — az többet nem énekel
 Egyéb az ördögöknek, — vagy, hogy is [már...
 Mondá? — igaz!... a csillagoknak!

Mária. Megöltétek ti gyávák?

Ruthven.

Hm? — egészen!

A hitvány annyi törsturást kapott,
 Mint Julius Caesar, a nagy római —
 Bizony nem érdemelte meg!...

Mária.

No várjátok!

E vér árát megadjátok nekem.

(Férje felé fordul.)

S te is? —

Darnley. Becsületem!

Mária.

Becsületed?

Becsület ez, hitvány orgyilkosok?

Ruthven (miután ismét ivott). Csak nem fogsz védelmére kelni? — mi?

(Végig jártatva szemeit a királynőn.)

Szép nő! — biz' isten, gyönyörű egy asszony!

Mária. Távozz előlem, te gonosztevő!

Ruthven (mámorban). No no, csak okosan . . . ej
[szép királynőm!]

Lát'd egy királynő is csak asszony ám.

Ha férje van — minek legyen neki

Kedvesse is . . . kettő nem fér meg együtt,

Egyiknek menni kell. — Csak okosan!

Mondass inkább egy nagy misét,

Hogy így történt.

(Harang kongása hallatszik. Nép zajjal közelg.)

Mária.

Hah, szabadítók!

(Férjéhez.) S te még megállni mersz előttem? ah!

Orgyilkosok királya — te!

Darnley. Vessünk fátyolt ez éjszakára már.

Legyen már most feledve minden.

Mária. Feledve? — nem, soha, soha!

Légy elfeledve a pokolba! Lelked

Menyországot ne láthasson soha.

Irgalmas isten számba ne vehesse,

Ha megtérsz egykor, bűnbánásodat.

Legyen feledve, hogy volt csendes átmod

S ha volt az életben egy örömed.

Legyen feledve, ha tán elhitted,

Hogy volt egy percz, midőn szerettelek.

Ez ártatlan vér, melyet im kiontál,
Égbe kiáltson Ábel véreként,
Legyen szived, — ha van szived, hitetlen!
Kiégett, pusztá, mint most az enyém.

Darnley. Ah mit miveltem? — minden oda van!

Mária (fokozott szenvedélylyel). E vérfoltok —
[pallózatom deszkáin

Izzó parázsakként égessenek, —
S azt, melyet (fojtott hangon) női becsületemen is
Ejtettél, hitvány! — véred mossa le!

(Hideg határozottsággal.)

Mylord! — én önnek nem vagyok neje.

(Kimerülten karszékebe dől.)

NYOLCZADIK JELENET.

(Zaj közeledik. Darnley gondolatokba merül.)

Morton (*Darnley*hez, felrázva őt). Hallod? —
Mutasd meg a népnek magad'.

Darnley. Mit akarnak? — Tán csak nem elle-
nem zúdulnak?

Morton. Lépj ki az erkélyre — s nyugtasd meg
öket.

Darnley. Hát — hát mondd csak, mit mondjak
nekik?

Morton. Azt mondom, hogy nagy összeesküvés
volt. — Eladták országunkat a pápának és Fülöp-
nek. — A pápisták megölni akartak téged, a király-

nöt, mindnyájunkat, — minden kalvinistát és presbytert. De te az összeesküvést még jókor felfedezted, — s megbüntetted az árulót — ott van az ablak alatt a döge!

Darnley. Jó, jó! Aztán gondolod, hogy haza mennek, ha mind ezt elmondom?

Morton (mi alatt Lindsay is belép). Veled megyek

Darnley. Ó kérek, jöjj velem. [magam.]

Morton (Ruthvenhez). Ti idebenn a királynőt őrizzétek. (El.)

(Zaj közelebb hallatszik, Melville és Bothwell belépnek, utánok többen.)

KILENCZEDIK JELENET.

Mária (kitörő örömmel). Oh Isten hozott! — Szabadítsatok meg.

Künn a Nép. Éljen a király!

Melville (halkan közeledve a királynőhez). Csak tettetés segíthet. (Mária kezébe rejti arcját.)

Bothwell (öntudattal lép fel, mint a ki ura a helyzetnek). Ha kell, — erőszak is. (Mária egy elismerő tekintettel jutalmazza.)

Bothwell. (Ruthvenhez s Lindsayhez, kik fegyvert fogtak.) Le a fegyverrel! kezembe vagytok.

Nép (nagyobb zajjal). Éljen a királynő!

Melville (Ruthvenhez halkan). Légy okos, és engedj az erősbnek.

(Ez, büszkén megadja magát.)

TIZEDIK JELFNET.

(Riccio holttestét fekete posztóval betakartan hozzák.)

Mária (fájdalommal). Ah! (zokogva sir).

(Egyikhez:)

Hozz zöldelő friss repkény-koszorút!...

(Riccio felett.)

Mi hát az élet? ah, bámulva kérdelem,

Ha a mi szebb és jobb, az nem marad!

Babérral vagy a nélkül is az érdem —

Mindég csak túske-koszorút arat!?

(Ez alatt elhozzák a repkény koszorút, melyet a királynő a holt tetemre tesz.)

Szegény jó Davidom! Megérdemelted ezt.

(Intésére elrészik.)

Utána néz:

Isten veled, hű dalnokom!...

(Ez alatt Darnley visszalopódzott.)

Mária (összeszedve magát). De most rajtunk a sor!

Lássuk ez összeesküvés kigondolóit és végrehajtóit..

Lakoljanak, de példásan!

Melville (a királynőhez, sugva). Mérséklet asszonyom! — A nép két pártra van oszolva.

(Fenszóval.) Királynőm, hisz külföldre menekültek többnyire előre... a főbbek biztonnyal!

Mária (körülnéz, s egy haragos tekintetet vetve férjére). Egyik, másik, — talán még itt leend.

Darnley. Igen. Lakoljanak hát legalább azok, a kiket elér az igazság boszuló keze.

Mária (meglepetve). Lakoljanak? — (*félre*)
Gyülölt gonosztevő!

Darnley. Készen van nálam az egész névlajstrom.
(*kiveszi*) Meggátolnom nem lehetett gonosz szándéku-
kat; de most átadom őket a törvény boszujának . . .
Im itt vannak mind!

Mária (*félre*). Ah gyáva pimasz! — Eddig gyü-
löltelek; de most már utállak. — Utállak és meg-
vetlek! . . .

(*Kikapva kezéből az irást, olvassa.*)

Há mi szép! —

Darnley. Mind felségsértők és honárulók.
Mindnek nyakára pallos, vagy kötél.

Többen. Ez az igazság! . . .

Mária (*ünnepélyes csend után*). Mind anyyinak
legyen hát . . . megbocsátva. (*félre*) Csak egynek nem!
(*Bothwell, ki e szavakat meghallja, fürkésző szemmel*
kiséri a királynőt. — Ez tekintetével találkozáán —
visszadöbben.)

Többen (míg néhányan térdre esnek).

Kegyess királynő! —

HARMADIK SZAKASZ.

BOTHWELL.

1567.

ELSŐ JELENET.

(A királynő szobája. Egy sz. Mária képe térdeplő zsá-
molylyal.)

Mária. Igaz-e valljon, hogy minden virágból .
A pók csak mérget szíhat, míg a méh
A mézet issza s gyűjti szorgalommal?
A mely szív nem szeret, az nem örülhet!
A boldog könnyek, az édes mosoly,
Az a sohaj, mely a szívet könnyíti,
Még az imám is, mely egekbe szállna,
Mint már csak álmok, melyek ébredéskor
Torzképekké változnak, undorító
Látvány szememnek, gúnykaczaj fülembé.

A szörnytettet hát én követtem el?

Én öltem meg a dalnok Ricciót?

Én árulám el czinkos társimat?

Én téptem szét a házasság frigyét,

Lábbal tapodva azt, mi összetartja?

Miért vagyok hát én — boldogtalan?!

Elköltözött a szeretet szivemből,

Helyét a gyűlölet foglalta el.
 Ez a pók, mely fészket rakott lelkemben,
 S körülhálózza minden mozzanását.
 Ez tartja távol őrző angyalom,
 S kísértő ördögökkel vesz körül.

(Tünődés után.)

Hm! válni? — Tiltja Róma szent vallása.
 Kegyetlen vallás! egy gyűlölt, utált
 Emberhez lánczol, mint elkárhozott
 Lelket pokolhoz, — nincs üdv, nincs remény,
 Hogy véget érjen e kinszenvedés! . . .

Mit? hisz' egy szó csak . . . és e nép ujongva.
 Tenyéren hordana, övék vagyok,
 S válasszak férjet ő hitök szerint,
 S legyek boldog mint nem voltam soha!

Nem mindegy-e, e vagy ama templomban
 Imádom istent — s hallom szent igéjét? . . .

(Rögtön megbánva, a sz. Mária kép előtt leborul.)

Oh istenem! ó szent szűz Mária!
 Bocsásd meg vétkeket . . . bocsásd meg oh
 Isten szent anyja — oh anyáknak anyja!
 Ne rejtsd el bájos arcodat előlem,
 Erősítsd bennem a hitet, reményt, —
 S ha már remény számomra nem lehet, —
 Hagyd meg az anyai szeretetet!

(Felkelve.)

Igen, igen, — oh úgy van, az anya! . . .

Nem tehetné, mit tenne tán — a nő . . .
 (*Leverve.*) Tűrjünk tehát s szenvedjünk csöndesen!
 (*Bothwell csendesen belép, s figyelemmel közeledik.*)

MÁSODIK JELENET.

Bothwell (*kit meglátva, Mária megdöbben*).

Jelenlétem, felséges asszonyom,
 Terhedre van talán? — Távozhatom.

Mária. Sőt bátran lépj szintünk elé, lovag
 Ki emelt fővel álltál oldalunkhoz
 A vész perczében. Érdemed legyen
 Hálás elismeréssel viszonzva,
 Vedd, a ki bátor s egyuttal — szerény vagy,
 Jutalmul soha nem szűnő kegyűnket.

Bothwell. Jutalman az teendő, felséges asszony,
 Ha felségednek mindig ott a hely kell,
 S akkor, mikor kell — szolgálhatok.
 S ugy áldjon isten, mint egész szivemből
 Ohajtom, hogy *boldognak* lássalak.

Mária (*kétkedve*). Boldognak? — — az igaz, te
 Voltál . . . [szabadítóm]

Bothwell. Nem voltam, felség, de — *leszek.*

Mária. Hogy értsem ezt a szót vitéz lovag?

Bothwell. Ugy, hogy királynőm, ha maga akarja
 Nem csak szabad de — boldog is lehet.

Mária. Honnét jön e szózat? — ég vagy pokol
 Sugálja azt?

Bothwell. Ég s pokol egyaránt
 Itt van e földön, mint magunk akarjuk.

Egy szó tetöled, s a pokol szivedből
Azonnal eltűn s menyinyé változik.

Mária. Ne szólj előttem rejtélyes szavakban.
Ne játszáj egy nőszív érzelmivel.

Bothwell. S ha e nőszív megnyílna én előttem?
Megérténé mit mondok! érténé
Azt is, mit hallgatásom mond . . .

Mária (küzködve). Ne szólj!

Bothwell. Tiltsd hát, hogy szóljak, csak ne, hogy
[tegyek!]

Mária. S mit tennél, hogy ha — tenni engéd-
Olyat talán csak nem, a mi — gonosz? [nélek?]

Bothwell. Sőt azt, miért mindennap esdekelsz
Imádban: — „szabadíts meg a gonosztól!”

Mária (elragadtatva). Oh szabadíts meg! — s
[kérj akármit érte!]

Bothwell. Akármit? — Hátha nem lennék sze-
[rény?]

Mária. Szerény mért lennél. — Csak bátor le-
[gyél!]

Bothwell. S ha bátor tett után — még vakmerőbb
Lennék a pályadij reményiben?

Mária. Egy pályadij sem szerfelett magas —
Annak a ki — megérdemelte azt.

Bothwell (közelebb jő). Még egy királynő —
[keze sem? . . .]

Mária (kezét nyujtva). Azé e kéz, ki leveri bi-
[lincsét.

Bothwell (térdre esve, megcsókolja kezét).

Én széttöröm e drága kéz bilincset!

Mária (hirtelen visszavonul).

Ah mit beszélünk furcsa dolgokat . . .

Én nem mondtam semmit. — *Bothwell*, semmit ám!

Bothwell. És én mindent, de mindent megteszek.

Mária. Az istenért, mi az a mit teszesz?

Bothwell. Ne kérd királynőm, bizd bátran reám,
Ne éljek, vagy — Te boldog és szabad légy! (*El.*)

Mária. Mit mondtam? — ah ez hiba volt! . . .

[Mi lesz? —

Párbajra hívja? — Nem megy; gyávaságát

Rangjával védi. — Nyílt erővel

Támadja meg? — A törvény elítéli.

Vagy összeesküvést sző? — Irigye

Több van, semmint barátja. — Vagy talán . . .

(*Elborzadva.*) Szeget szeggel — orgyilkost orgyilkokkal . . .?

(*Magát csítitva.*)

Beteg vagyok. — Minő agyrémeket sző

Képzelmem! — Ah, ki oly magasra tör,

Ki pályadíjul — mit? — a skót királynő

Kezéről álmadoz, gaztetre az

Nem lehet képes . . . úgy hiszem.

De még is el kell távolítnom innét.

HARMADIK JELENET.

(Murray. Lethington. Melville.)

Mária. Ah épen jókor jönnek a lordok. Gyors parancsra van szükség. — Ideje már, hogy országunkban a béke s a közbátorság helyreálljon, s ne halljak többé kalózok s rablókról, kik határainkat büntetlen háborgatják.

Lethington. Felséges királynő! a csapat kész, mindennel fel van szerelve. Minden clan talpon van, hogy azonnal, ott a hol kell, hozzá csatlakozzék. — Csak vezérre és parancsra vár, hogy indulhasson.

Mária. Induljon hát rögtön, s Bothwell menjen [velök.

James (örvendetes meglepedéssel). Bothwell?

(Mind a hárman összenéznek.)

Lethington. Felséged parancsolja?

Mária (szigorral). Igen, parancsolom. — Kérem, [Sir, adja ki, de mindjárt.

(Bámulva elkészíti a levelet, aláírhatja a királynővel.

Csenget. — Egy szolga elviszi a levelet.)

(Az alatt Melville James-hez.) Kibékül férjével?

James. Azt ne hidd soha. — Ugy, mint ki nem békül a menyország a pokollal.

Mária. Királynétok egy lánczra vert rabszolgánő, és ti nem könyörültök rajta? Ti nem mozdultok, hogy megszabadítsátok őt?!

James lord, hol a testvéri szeretet?

Lethington! hol az alattvalói hűség? — Még feledtetni is kell pedig valamit! —

S mit szólnak azok, kiknek életök, vagyonuk a kezemben volt? — A háladatlanok!

James. Királynőm a válás — egyházi ügy. Mi ellenezni nem fogjuk, csak fiad joga legyen mindenkép biztosítva, mint kiben a törvényes trónörököst, az egyesült három ország leendő királyát kell tekintenünk. — Személye egy nagy, egy szép jövőnek szolgál zálogul, s azért szent minden jó hazafi előtt.

Mária (félre). Uram bocsásd meg vétkeimet, még gyermekemet sem tudom úgy szeretni mint kellene! —

(*Könyörögve.*) Ne ítéljetek meg, én nagyon szerencsétlen vagyok!

Lethington. A mi engem illet, felséges királynő, — s felelhetek a jobbakról azok közül, kiket felséged az imént háladatlanoknak nevezett, — mi éjjel nappal azon törjük fejünket, hogy felséged sorsát tűrhetőbbé tegyük.

S miután az ohajtott kibékülés — nem látszik többé lehetőnek?

Mária. Ne feszítsetek kinpadra e kibéküléssel.

Lethington. Tehát — az elválást fogjuk sürgetni.

Mária. Az elválást — törvény útján?

James. Nem lehet!

Lethington. A római pápa hatalmas ur. Köthet, feloldhat, a mint épen akarja.

Melville. Hisz' vérrokonság is? . . .

Jámes. Nem teheti. A vérrokonság tudva volt előtte, ő maga adta a dispensatiót.

Egy módja volna . . .

Mária. És az? — Ah már tudom.

James. Mi haszna mondanám, azt nem teszed.

Mária. Azt nem jó *James.* Ne is kísérts vele. Én Róma hü leányaként halok meg.

Lethington (nagy fontossággal). Hm! — Bizd rám felség. Rám és a — „háladatlanokra.“

Mária (egyetértő pillantást vetve reá). Jó *Melville*, kérlek, nézz utána, megy-e már *Bothwell*? Mond hogy siessen. Meg ne háljon itten. (*Melville el.*)

S ti — mernétek tenni?

Lethington. Miért ne mernénk? — Ez a *Darnley* senkinek se kell. Mi ő, mihelyt felséged megtagadja? — Az ő csillagának csak kölcsönzött fénye van, elenyészik a semmiségbe, ha a nap elfordul tőle.

Mária. Ah, az elfordult örökre tőle!

Lethington. Ugy hát minek van a világon. El

Mária. Ah, szabadítsátok meg tőle! [vele!

Lethington. Minden áron!

Mária. Fiamnak kára nélkül.

Lethington. Ugy legyen.

Mária. De hát hogyan mikép?

Lethington. A hol erős az akarat, talál az módot is. — Bizza azt ránk felséged, én felelek érte.

Mária. De még is sir, bocsáss meg, — a mit tesztek, semmi olyas ne legyen, a miért aztán nektek vagy nekem pirulni kellene . . .

Lethington. Argyle, Huntly, Morton, — *Bothwell*:
nem oly nevek, a melyekért felségednek pirulni
kellene.

Mária. S ők készek — ?

Lethington. Csak felséged beleegyezéséről bizto-
[sithassam őket.

Mária. Föltéve, hogy semmi olyas nem leend,
mit a vallás vagy a becsület tilt. (*Jamesre tekintve, a
ki folytonos figyelemmel kíséri.*) — Mi „vétek minden
hitvallás szerint,“ s mi szennyet ejtene női becsü-
letemen.

Lethington. Mernék-e valami olyas tervvel felsé-
ged színe eleibe lépni? — S itt a szigorú Murray
előtt, ki nem kevesebé lelkiismeretes saját vallásában,
mint felséged a magáéban, s ki hallgatásával bizony-
nyal nem szentesítene olyat, . . . a mi —

James. Olyat, mi vétek minden hitvallás szerint?
Bizonyal nem!

Mária. S mi lenne hát?

Lethington. Az egyszerű. — Fogolylyá tesszük.

Mária. S ha ellenszegül?

Lethington. Jóval, vagy rosszal, már az mindegy

Mária. S aztán? [nekünk.

James. Aztán — ítéljen a törvény felette.

Mária. Jól van. Jól van.

Lethington. S a háladatlanoknak — meg lesz-e
[bocsátva?

Mária. Teljes szivemből! (*félre*) bérencz lelktü

Lethington. A többit bizd reám. [szolgák!

Mária (félre). Semmit se ingyen! . . .

Ah, újra éledek! (*Jameshez fordulva.*)

Meglát'd bátyám, — egészen más leszek.

James. A jók istene — örködjék feletted!

(*Elmennek.*)

(*Melville visszajö.*)

Mária. Nos megy-e?

Melville. Nem örömet, azt mondhatom. Az örömsugár szemében, melylyel messziről üdvözölt, haragos villámmá változott, a mint megérté küldetésem célját. — Redökbe szedte homlokát s kardja hegyével a földet verve mondta: én szolga vagyok, nekem szót kell fogadnom!

Mária. Há büszke?! — s hát megy-e?

Melville. Elment már úgy hiszem.

Mária. Most rendeld meg paripáimat. Egész fegyverfogható kíséretem talpon legyen. — E hadjáratot, mely csak diadalmenet lesz, magunk fogjuk, személyesen vezetni.

Holnap hajnalban indulunk.

Melville. Férjed ő felsége is?

Mária. Ah ne boszants már! — A gyáva tán a lovat sem ülné meg. — Most érzem csak, hogy királynőnek születtem!

Ki a szabadba! oh, mi jól esik

Szorult kebelnek az a bérezi lég!

Ott a magasban, mintha lepteink

Szárnyat kapnának, közelebb az ég.

S mint a ködfelhő lábaink alatt,

A gond, a bú, tőlünk úgy elmarad! — (*El.*)

NEGYEDIK JELENET.

(Bothwell sátora, kényelmesen felszerelve, s függönyökkel ellátva.)

Bothwell (nyugágyon alszik. Neje legyezi. Álmában beszél.) Király? — Király! — most én vagyok.

[Miért ne? . . .

Gordon Johanna (fölibe hajolva). Ah ébred? — [nem! — csak álmában beszél.

Bothwell (alva). A gyáva — mit nekem!.. hadd vesszen a bolond. (Fölébredt.)

Johanna. Ébren vagy férjem?

Bothwell (elbámulva). Ah! — hát te vagy itt? . . .
Csak te vagy itt?

Johanna. Igen, ki volna más?!

Bothwell. Ah úgy?! — be jó vagy . . . hm!
[Johanna te,

Tudnád csak, hogy mily háladatlan egy
Emberre tékozolod jóságodat.

Johanna. Hálátlan? — jó anyám azt mondta
A jóság oly kincs, melyből tékozolni [mindig.
Nem is lehet, mert mentől többet adsz
Belőle, annál több marad neked.

Bothwell. Te jó vagy! — ah, te szeretted Jó-
[hanna! . . .

Johanna (csodálkozva). Szerettelek? — Hát nem
[szerettelek-e?

Bothwell. Ugy van Johanna, s hátha? . . . hátha
[még is —

Johanna (aggodva). Mit hátha még is? —

Bothwell. *Válnunk* kellene?

Johanna (elfogulva). Ha . . . kellene?

Bothwell. Mit szólanál *Johanna*?

Johanna (fájdalommal). Ah érzem, ah tudom,
[te hűtelen vagy!

Elfordult szived tőlem; vajh miért? —

Az Isten tudja! —

Páris (lélekszakadva). Uram, uram, a királynő!

Bothwell (felugrik). Mit a királynő?

Páris. Mindjárt itt lesz.

Johanna (megijed). A királynő? — jaj nekem!

Bothwell. *Johanna* édesem, hagyj most magunkra.

(*Johanna* elindul, — s megáll.)

Páris. A mint meghallá, hogy uram beteg, azon-
nal felpattant ülő helyéről, — pedig mondhatom,
nagyon fáradt volt. Már a negyedik ló dőlt ki alóla,
az ötödiket kelle nyergelniök.

Bothwell. Jó nőm, eredj már.

Johanna. Jól van, megyek ne félj — (*sírva*) ah
[elmegyek utadból! (*El.*)

Páris. Milyen egy asszony az! — Nem olyan,
mint egy királynő, olyan mint valami tündér. Midőn
eleibe léptem, uram, ha oly igen fáradt nem lettem
volna, biz' isten, egy szót sem tudtam volna szólni a
félelemtől és a bámulástól! — De mert a fáradság
fojtotta el lélekzetem, a félelemnek nem volt már mit
elfojtani bennem. — — No, azért csak még is eleibe

kerültem, — nem sajnáltam a kis szürkét, hogy meghozzam uramnak az örömhirt.

Bothwell (nyakába borul). Szolgám, kedves szolgám! — mit kívánsz jutalmul?

Páris. Ah uram semmit, — csakhogy holtig neked szolgálhassak.

Szolga (belép jelenteni). A királynő!

ÖTÖDIK JELENET.

(A királynő belép, előtte s utána apródok, vele Melville, kik nyomban távoznak. Az egész kíséret künn marad.)

Bothwell (térden állva, üdvözli a királynőt).

Felséges asszony, légy üdvöz szegény
Szolgád házában!

Mária. Szolgám? — Lovagom!

Kelj fel fel s nyujtsd karodat! — S mond, mi bajod?
Jobban vagy-e már? —

Bothwell. Felséges királynőm!

Jelenlétedben ki ne volna jól.

Nem érzem már karomban a nyilat;
De a régibb sebet szivemben — érzem.

Az újra fájni kezd, ha látlak, ah!

Mikor üt a szabadulás órája?!

Mária. S még nem feledted el?

Bothwell. Mit? — elfeledni . . .

Adott szavát? — vagy úgy? . . a szolga tán

Emlékezni se merjen?

Mária (gyengéd szemrehányással). Háladatlan!

Bothwell. Szabad hát emlékezniem?

Mária.

Ülj le hát.

Gondold hogy nem királynőd ül előtted.

Feledjünk egy kicsint — s úgy emlékezzünk . . .

Boldog időkre, . . . a midőn szerettünk. —

Johanna (egy hátulsó függöny megett előtűn).

Itt hallgatódzunk — ah szívem szakadj meg!

Mária. *Bothwell,* te ugy-e soha sem szerettél?

Bothwell. Mindaddig, míg nem láttam. —

Johnna (a függöny megett). Oh ravasz! —

Bothwell. Királynőmet, ki oly boldogtalan volt!

Johanna (a függöny megett). Boldogtalan? — oh

[jaj nekem, s minő szép!

Mária. Boldogtalan volt, — de most már nem az!

Bothwell (térdre esve, hűvvel). Elértsem-e? — oh

[angyal!

Mária.

Csöndesen! . . .

Megárthat lát'd. (*Körül néz.*) Nem hallja valaki?

(*A hallgatódzó Johanna visszavonul.*)

Bothwell. Nem tiltod hát a munkát befejeznem?

Mária. Megszabadítasz?

Bothwell. — Vagy ne éljek!

Mária. A többiek szájhösök mind. De itt

Tett kell, s a tettnek embere — te vagy!

Bothwell. Oh én e tettnek embere leszek! . . .

(*Meghittén.*) S a pályadíj?

Mária. Az alku áll. — Kezem! (*Kezét nyújtja.*)

Bothwell. S nem feled az én bájos királynőm?

Johanna (ki észrevétlenül, lassu léptekkel közeledett). Ah! — (*Sikoltással, ájultan összerogy.*)

Mária (felijedve). Mi ez? — Segítség! — ah mi
[lelte e nőt?

(*Két felől bejönnek a szolgálk, s ápolják őt.*)

Mária. Mi szép alak! — Valljon ki ő?

Johanna (pár percze feleszmél). Bocsáss meg
Felséges asszonyom! — (*Ismét lehanyatlík.*)

Bothwell (a cselédekhez). Vigyétek el. (*Elviszik.*)

Mária. Ki ez? —

Melville (ki a királynő segítségkiáltására belépett)

Bothwell neje, — *Gordon* *Johanna*.

Mária (szivéhez kap, s rögtön elfojtja felindulását). Ah! — Gyorsan, szaporán, segítsetek,
Ápoljátok, ne hagyjátok magára.

Jelenlétünk (*Bothwellhez*) — itt tán felesleges.

(*Övéihez.*) Folytassuk hát utunkat. —

(*Komoly méltósággal int Bothwellnek; a ki szótlunul, mélyen meghajtja magát a távozó előtt. — A királynő egész kíséretével elmegy.*)

Bothwell. Ez az átkozott, bolond asszony — ok-talan érzélgésével milyen bajba dönt! — Talán min-dent el is rontott. — Ideje, hogy cselekedjünk! —

Hm? — asszony szerelme . . . nyári felhő, itt van s meg' eltűn, a mint fu a szellő.

Szajhősök, azt mondá. — S én is csak késem?
— Ah nincs idő már veszteni való. Siessünk a tettek
színhelyére. (El.)

HATODIK JELENET.

(Szabad vidék *Kirk of field* közelében.)

Az előtérben Bastian háza, s háttérben Balfour emeletes háza látszik.

Lethington (találkozva a siető Bothwellel.)

Tudod mi az ujság?

Bothwell. S mi volna?

Lethington. A királynő —

Bothwell. Férjétől elvált?

Lethington. Kibékült vele!

Bothwell. Kibékült? — Az lehetetlen! —

Lethington. A király beteg, himlőben fekszik. —

Gyalog hintóban hozatá magát ide, a királynő után, kit még mindig üldöz szerelmével. *Himlőben* képzeld! És a királynő nem félti bőre simaságát, szeme fényét, s életét, feledi régi gyűlöletét, cserben hagy minket, kik már *aláírtuk* e hóhortos fiu letételét, — nyakra före siet hozzá ágya mellett ül.

Bothwell (megijed). Ágya mellett?

Lethington. El nem hagyja, ha mondom.

Bothwell. S ti még haboztok?

Lethington. Mit tehetünk — ily viszonyok között

————— (Vállvonítva el.)

Bothwell. Siessünk — hah siessünk!

Vissza nem lehet már, — előre hát!

(Páris jö levéllel.)

Levél? — ah nőmtől! (olvassa).

Elválásunkba beleegyez. — Jó, .. azt ugy is tudtam!
Hát ő — hol van?

Páris. Itt vannak mind a ketten. Férje Henrik
ő felsége is. — Mondják, hogy nagyon szeretik egy-
másat . . . Itt laknak a Balfour házában.

Bothwell. Pompás! — Balfour az én emberem.
Isméred Powriet, a kapuőrt?

Páris. Ismerem.

Bothwell. A jelszó: „Bothwell barátai.“

Páris (aggódva). Értem. (Félre.) Egy szót sem

Bothwell. Isméred Tallót és Hepburnt? [érték.

Páris. Azt a két gazembert? — Mint a roszt
[pénzt.

Bothwell. Rendeld be hozzám őket, mond, hogy
— dolog van. —

Páris. Uram, uram, — nem jó dolog lesz az. —
Gondold meg édes uram, mi lesz ennek a követke-
ménye . . . mind ezen, mind a más világon.

Bothwell. Nős prédikálni fogsz? — Ne itt egy
[pár fontos ok. (Teli erszényt ad neki.)

Ha terhedre van, hát add tovább. (El.)

Páris. Hm! — ez az ok nyom valamit másnál,
megengedem, de nálam többet nyom a lelkiismeret!

Ő lássa, — én mit tehetek róla, — én meg-
mondtam neki!

Aztán ha baj lesz, — furcsa ez a világ! — nem
ötet akasztják fel, nem ám, hanem tégedet, drága jó

Hubert Miklósom! — — Bolondok! Párisból ide hoztak, aztán rám adták a csúfnevet hogy: Páris. — Már pedig ha Páris uramat akasztófára huzzák, bizony a jámbor Hubert Miklósnak a lába sem fogja érni a földet. — Így fizet a világ! (*Utálattal földhez dobja az erszényt.*)

(*Hay de Tallo és Hepburn közelednek.*)

Hé! — jó, hogy erre jöttök. —

Tallo. Jó napot Páris barátunk.

Hepburn. Jó napot, kedves szent Hubertiünk.

(*Kezet nyujtanak, melyet Páris nem fogad el.*)

Páris (*felveszi az erszényt s nekik dobja.*)

Nektek a jó nap — itt egy erszény alakjában.

Tallo (*elkapva az erszényt*). No, ez már hát okos [beszéd.

Hepburn (*tenyerét tartva*). Mond csak tovább.

Páris. A többit tudjátok meg Bothwell ur ő [nagyságától.

(*Markát mintegy szenyttől törölgetve.*)

A Judás-pénzt tovább adtam. (*Tallo és Hepburn el.*)

(*A lakadalmas házban táncz-zene hallatszik.*)

Ezek meg itt lakadalmat tartanak... Biz' isten! a királynő is ott lesz. Rég megígérte ennek a jó Sebestyén komámnak, s az én kedves ángyamnak, az áldott Margit leányasszonynak, hogy elmegy a menyegzőjökre... s ha elhítenek vele, hogy ez a két ember örökre boldogtalan lesz, ha ígérte meg nem tartja...?

... Ott meg az alatt (*a Balfour házra mutatva*) tudja isten mi történik! No szép lakodalom! (*El.*)

HETEDIK JELENET.

(Bastián lakodalma. — Febr. 10. 1567. — Zene, táncz a szinfalak megett.)

Betti (az udvaron). Elhoztuk, de mi haszna! — csak egy mosolyt nem lehet ajkára csalni.

Anna. Mit gondolsz, hm? — én egyet gondolok. De ugy-e, hogy az nem lehet? —

Betti. Hát mit gondolsz bohó?

Anna. Pszt! — azt mondják, — tudod, nem én mondom ám, — hanem hát azt suttogják, hogy (*halkal*) királynőnk szerelmes.

Betti. Szerelmes?

Anna. . . . S képzeld, kibe?

Betti. Pszt! — csendesen, az istenért.

Anna. Abba a rúth Bothwellbe. — Ugy-e hogy az nem lehet? — Ha szép volna, mint az ifju Douglas, ha fiatal volna, ha —

Betti (suttogva). Hiszen Bothwellnek neje is van.

Anna. Pszt! — azt mondják, hogy attól elvál.

(*Megpillantván a királynőt.*) Jaj, ne beszéljünk!

Betti (szúnakorva nézve reá). Szegény királynő!

Mária (szomorúan, halk léptekkel).

Ennyi boldog közt — egy boldogtalan.

Ki hinné, hogy az épen — a királynő! . . .

(*Feltekintve.*) Jó Betti jer, oh jer, menjünk haza, — Nincs maradásom nem tudom mi aggaszt.

(*Két nagy robaj hallatszik, a Balfour ház légbe röpül, a zene elhallgat, zürzavar.*)

Mi az? — az istenért, mi az?

Szaladjatok! (*Emberek jönnek, mennek.*)

Néhányan. A Balfour háza ég! (*A láng bevilágít.*)

Mária (ijedve). Ég? — ah, menjünk, siessünk.

(*Kapkodnak.*)

Néhányan (kivülről).

Légbe röptült. — A király halva van. (*Többen ismét-
Megölték, — meggyilkolták a királyt.* [lik.]

(*Hozzák Durnley holt testét s a háttérben körülállják.*

A lótok futók közt Bothwell megjelen.)

Mária. Ah Bothwell — mit jelent ez?

Bothwell (eleibe állva). Azt, hogy — szabad vagy!

Mária. Oh eressz, mert borzadok!

Bothwell. Munkám be van fejezve.

Mária. Oh ne szólj!

Bothwell. Jutalmamért jövök.

Mária (összerogyva). Oda vagyok!

NEGYPEDIK SZAKASZ.

A BÜNHÖDÉS.

1567/8.

ELSŐ JELENET.

(Palota kelseje. — Bothwell és Mária.)

Bothwell. Miért e bü, ez örökös fohászok?
 Oly sötét felleg e szép homlokon?
 Mért födi arczod szüntelen e fátyol?
 Mosoly mért nem pihen meg ajkidon?
 Hiszen szabad vagy a mint rég ohajtád.
 Egy életcél — elérve mosolyog rád!

Mária. Mosolyg? — Igen mosolyg rám fogcsi-
 Az örök hárhozatnak ördöge. [korgva.
 Hálójában már lelkem üdve fogva,
 S feldúlva álmodott szép édene.

Ah távozz! — Tán ha eltávoztál innen,
 Közelb lesz majd megint hozzám az Isten.

Bothwell. Ez-e hát munkám érdemelt jutalma?
 Ez a királynő szent ígérete? —

Mária. Mit elköveltél, jóvá nem hagyhatja
 Még a menyország királynője se!

Bothwell. Ugy? — hát, ha véték volt, mit elkö-
 [vettem,

— Mit bárki megtett volna helyzetemben, —
Ha tiltja tán a törvény —

Mária.

Tiltja ah!

A lelkiismeret.

Bothwell. Megengedem!

De Isten s világ előtt kérdezem:
Kiért követtem el? . . . Nem-e te voltál
A kéz a mely intézte a csapást?
Mig én csak a vas voltam, semmi más!

Mária. O jaj! szerencsétlen! hát homlokomra
A bün ütötte szennyes bélyegét,
Hogy azt tudád csak leolvasni róla?

Bothwell. Magad mondad: tett kell s nem pusztá

Mária. De a tett férfihez méltó legyen! [szó.

Bothwell. Ah értelek, szép asszonyom, való!

A tett után — pompás egy gondolat! —
Dobd el a vérbe mártott rút vasat.
Dobd el magadból messze, hirtelen,
Ki tudja meg, hogy e szép kézbe volt?
Hisz arról csak lemosható a folt! —

Neked szólt a szabadulás órája, —
S a szabadító? — hm! . . . bárdot nyakára!

Vétkednek tán egyetlen tanuja
Vesszen mint királygyilkos, haramia! —
Királynő vagy, — élet halál kezedbe.
Veled vajh melyik bíró szembesítne?!

Mária. Csak rajta, ah, aljas beszédidet
Szintügy utálom, mint rút tettedet.

Bothwell. (*Folytonos gúnyjal.*) No s hát mi lesz?
 [mikor hurezolnak el
 Birám elé? börtönbe? bárd alá?

Mária. Biráid, a gyávák, felmentenek.
 De fel nem ment szívem. — Az emberek
 Itéletével tán daczolhatok,
 O bár csak ők itélhetnének el
 S lelkem szeny nélkül tárulhatna fel
 Ott a magasb bíró előtt . . . de ah
 Előtte, érzem, — s összeroskadok
 Büntársadként érzem, hogy — lakolok.
 Én gyenge voltam ah! — s jobban gyűlöltem
 Semmint szerettem, s ezért kell bűnhödnöm.

Bothwell. Minő egy rejtély ez a női szív! —
 Szeret, gyűlöl, mennyet, pokolt szerez,
 De nem, a hol, s nem úgy mint — kellene.
 Rosz gyermek, mely bábjátékért eseng
 S ha meg van a sárban tiporja azt.

Mária. Sorsom hozzád van kötve, ah tudom!
 Veled kell esnem, s veled kell megállnom:
 Én — el fogom viselni sorsomat.

Bothwell. Nos hát miért a könnyek, sohajtások?
 Mért szóban, tettben hát e tétova?

Mária. Az emberek előtt tétovázok.
 S meglátod, meg nem tagadlak soha. —
 De Isten látja lelkem, s úgy legyen,
 Itélet napján irgalmas nekem, (*esküire emelt kézzel*)
 Mint nem kívántam soha ilyen áron,

S mint el sem fogadom most már kezedből
Sem szabadságom sem vélt boldogságom!

Ne vádolg há, hogy szivem nem szeret,
S hogy meg nem tartom ígéretemet. —

Bothwell. Tehát szeretsz?

Mária. Azt nem mondom, hogy nem.

Bothwell. Enyém vagy hát?

Mária. Ugy mint a pokolé.

Bothwell. Megosztod vélem — ?

Mária. Meg, — a koronát,

Hogy érezd súlyát, s roskadozz alatta.

Bethwell. Reszkessen a nőszív mint nyárlevél.

A férfinak tölgyként kell állani,

Erényben, bűnben, egyaránt erősnek.

S a célt, melyet vaskézzelel megragad, —

Nem engedi könnyen kisiklani.

Mária (keserű iróniával). Hatalmadban vagyok,
[ne engedj hát

Oly könnyedén kisiklani — dicső!

Öleld szivedhez a boldog arát.

Töröld le vétkét, úgy mint könnyeit. —

S erényivel, ha van hited erényben, —

Takard el bűnöd, aranyozd be szépen.

Bothwell (gyanakodva). Szavad sima, — benn
[kigyó sziszeg.

Álnok vagy asszony, neked nem hiszek!

Mária. S mivel építeném fel hitedet?

Bothwell (perczig gondolkodik, s aztán kivesz zsebből egy iratot).

E rongy papirral! — Ird rá nevedet.

Mária (belépillant az irásba).

Házassági szerződés, ugy-e bár?

(*Ironiával.*) Ah szép dolog! — Irjuk csak szaporán.

Hisz a tied, — megvetted drága áron . . .

Az özvegyasszony hitvesi kezét!

(*Aláírva, s folytonos ironiával.*)

A bírák tán felmentenek? — hiszem! —

Királynéjok férjét hogy' bántanák?!

Bothwell (zsebre téve a szerződést).

Az már az én gondom. — (*Menni készül.*)

Mária (kitör, térdre esve előtte).

Ah! ölj meg inkább.

Megölted lelkem', ölj meg hát egészen!

Bothwell (pillanatnyi habozás után).

A többit bíz Istenre . . . s az időre!

Én az esküdtszék elibe megyek. (*El.*)

Mária (felkelve). Jó, jó, csak játszd el a komédiát!

MÁSODIK JELENET.

Mária (felemelt kézzel imádkozva).

Irgalmas Isten! büntető kezed

Beh súlyosan rám nehezült. Oh engedd

Üritnem e kelyhét a szenvedésnek

Utolsó cseppig, — hiszen Tőled jön! — —.

(*Melvillehez, a ki belépett s néhány perczig részvétellel nézte.*)

Jó Melville, mondj egy vigasztaló szót.

Melville. Mit adnék érte, ha felségedet egyszer boldognak láthatnám . . .

Mária. Boldognak? — jó barátom akkor temetésemre kell eljőnnöd. — Nincsen-e már megásva sirom?

Melville. Hiszen csak tőled függ felséges asszonyom, hogy segíts magadon . . .

Mária (gondolkodva). Végzet — vagy Isten! — A pap átka — a nép átka!

Melville. Isten mit végzett, az titok előttünk; de annyit mondhatok, hogy a papság és a nép inkább meletted van, mint ellened.

Mária (kételkedve). Palán, mert új zsarnokom — az új vallás hive?

Melville. Nem azért felség! — hanem, mert . . . zsarnokod, mint mondád. — A nép s a nemzet jobbjai rabnak hisznek, kinek nincsen szabad akarata, s csak azt várják, hogy távolítsd el körödből e gonosztevőt.

Mária. S mit tennének aztán vele?

Melville. Ugyanazok, kik ma nagy ünnepélyesen felfogják menteni az ellene emelt vád alól, s vádlóit aljas rágalmozóknak fogják nyilvánítani, — ugyanazok, kik nem rég e Bothwellt királynőjöknek férjül ajállani merészelték, — Riccio s Darnley esete példa reá, mint fognának vele végezni, csak

hogy ezzel könnyebben. (*Kérve.*) Tagadd meg e hitvány gonosztevőt!

Mária. A gyáva Darnleyt *utánozzam-e?* — Nem soha! . . . Ne kívánd, hogy, ha már Isten elfordult tőlem, magam is végkép megutáljam magam.

Melville (bámulva). Hogyan felséges asszonyom? — Nem értem, nem akarom érteni. — Felsőged tudott volna róla . . . ah nem! az nem lehet. Ezért tűzbe teszem a kezemet.

Mária. Higyj a mit akarsz jó Melville, csak azt ne kívánd tőlem, hogy aljas — áruló legyek.

Melville. De hangosan kívánja a nép.

Mária. Széttéphetnek. Mit bánom én!

Melville. De elfordul tőled minden hived.

Mária. Hagyjanak magamra!

Melville. De kész a polgárháboru.

Mária. Melyben kívánom, hogy legyözzenek.

Melville. S megmondjam azt is, hogy *ki* lesz győztes ellenfeled?

Mária. Murray a féltestvér. Ki volna más? — Szívébe fészelt már a nagyravágyás. Ő fia a boldogult királynak, — s bitornak tekint engem, s fiamat. Akaratlanul utjában állok.

Melville. S megmondjam-e mi még keservesebb?

Mária. Mi van még hátra?

Melville. Nem Murray az, ki szemközt áll veled. Saját fiad az, kinek a másik táborban kitűztek zászlaját. A kisded gyermekét — az édesanya ellen!

Mária (fájdalommal). Ah még ez is!

Melville. Azzal vádolják Bothwellt, hogy valami az atyát eltette az utból, ugy elteendi csakhamar a gyermeket is, mint most már egyedüli akadályát nagyratörő terveinek . . .

Mária (felindulással). — S az anya ne tudná megvédeni saját gyermekét?

Melville (kérve). Egy szavába kerül csak felségednek, hogy mind e homályt, mind e kételyt örökre eloszlassa . . .

Mária. Murray köztök van?

Melville. Köztök még nincs; hátuk megett, igen!
— Gépek csak mind, — ő a mesterök.

Mária. Hát az angol királynő?

Melville. Pártolja őket, titkon, óvatosan.

Mária. Nyilván nem fogja merni. Ő még többet tart a korona szentségére, egy koronás fő sérthetlenségére. — Tudom jól, hogy személyemet gyűlöli, de ha fegyvert fog vagy szolgálatat a párttöröknek ellenem, — lefegyverzem az elv nevében, melyet fölebb helyez; — s a nekik szánt segélyt nekem fogja adni.

Melville. Kivánom, hogy ne csalódnál, felséges asszonyom! — De én Erzsébetet jobban ismerem.

Isten őrizzen, hogy valaha reá szorulj.

Mária. Ha a zendülők itt felülkerülnek, s ő tőle fogok igazságot követelni — ő nem fogja azt megtagadni —?

Melville. Meg fogja tagadni.

Mária. És végre . . . egy nyugodt menhelyet csak ad?

Melville. A börtönt, — s tán még gonoszabbat annál.

Mária (legyőzve eliszonyodását). Ugy is jó. Itt vagy ott. Elér a Nemezis!

Melville (térden kérve). Kegyes urnöm! Szeretett királynöm! Csak egy módja van a kibontakozásnak. Mondj le ez emberről, kit a balsors, kit a pokol vett körödbe. Mondj le e szerencsétlen házasságról, melyen nem lehet áldás.

Mária (szomorú halárhozottsággal).
Ne beszélj, ez istenítélet!

HARMADIK JELENET.

Egy szolga (félénk sietséggel bejenti).
Felséges asszony! — ő herczegsége jön.

Bothwell (künn, zsörtölődve a szolgálkhoz).
Megmondtam, senkit se eresztek be.

(*Belép s megáll, kezében iratokat tart. Pár percnyi szünet.*)

Bothwell (átlátszó gúnnyal). Ah, a királynő tán — titkos tanácsulést tart?

Mária. Ön nélkül az, hogy lenne meg, Mylord!

Bothwell (az iratokat az asztalra téve).

Itt vannak im — egész egy halmaz irkafirka!

1-ör: felmentő ítéletem. — Lennox uram, úgy hallom futásra is vette már a dolgot, míg egyné-

mely jó barátja — (*Melville-re czélozva*) nem tudom, mire vár . . . ?

Melville (elértve). Úgy?

Bothwell. 2-or: itt van a lordok felirata, melyhen jobbágyi alázattal kéri felségedet, hogy azt tisztelje meg kezével, a ki arra . . . némi érdemet szerzett.

Mi engem illet, a „próbák hiányában“ felmentő ítélet nem volt elég nekem, párbajra hívtam minden ellenfelet a kinek szive van, hogy kardom hegyével czáfoljam meg az ellenem szórt rágalmakat . . .

Egy sem jelentkezett!

Melville. A bátor felhívás, gondolom, nem hallatszott el Stirling-várba s Carberry-hill-ig, hol ugy tudom Morton, Ruthven s a többiek táborba szálltak már. —

Bothwell. Tudom, — s mondhatom, nagyon szeretem. Két ezeren lesznek. Mindig jó tudni, ki a barát, ki az ellenség, s előttem (*Melville-re czélozva*) csak az a derék, a ki *szint vall*, — s azon táborba megy, a melybe tartozik.

Melville. Értem sir, én részemről ott leszek, hol a hűség s a becsület táboroz, — s hol becsstelennel nem fogok kezni.

(*A királynő előtt mélyen meghajtva magát, el.*)

Mária (esdő tekintetet vet utána, melyet a távozó
[*viszonz.*])

Bothwell (utána néz). Szerencsés utat, színes-
[*kedő!*]

Mária. Mit mivel ön? hisz' egy barátja sem
[marad.

Bothwell (fegyverét csörtetve). Ez a barátom, a
[többi mit nekem!

Mária. Táborba hát?

Bothwell. Előbb — az esküvőre.

Mária (lehajolt fővel). A mint parancsolod!

(*Függöny.*)

NEGYEDIK JELENET.

(A Carberry-hilli-i tábor, Fegyveres urak, körülveszik a
francia követet)

Du Croc. Urak, míg nem dördül az első ágyu,
Míg vér nem omlik testvérgyilkos harcban
Halljátok meg, mit felséges uram
Károly király nevében mondanom kell.

Részvétellel bár, de részrehajlás nélkül
Szemléli ő e szomorú viszályt.
Ő nem lát pártütőket köztetek, (*mozgás*)
S minden félnek megadja igazát. (*Halljuk!*)

Legyen tehát, ha nem megkötve már,
De megkisértve legalább a béke.

Morton. Törekvésink meghiusultanak.
Türelmünk rég ki van merülve már.

Melville. Egy ember áll itt csak botránykövül
Köztünk s törvényes asszonyunk között.

Lethington. S ez egyet utból elmozdítani
Mindeddig egy ország elégtelen volt.

Ruthven. Ám tégy kísérletet, vitéz lovag,
 Beszélj urnönkkel, kit vak szenvedély
 Megfoghatlan bűvarázsa hajt.
 Bocsássa el Bothwellt, kit férjeül
 El egyikünk sem ismerend soha.
 Vagy hát engedjen párbajt, itt a két
 Tábornak és a táborok urának
 Színe előtt, a szabad ég alatt.

S vagy mossa lelke szennyét vérivel,
 Vagy mint rugott eb bujdokoljon el.

Lethington. Nem pártütők vagyunk mi; pártütő
 Ez a bitor orkney-i herczeg, — ő
 A felségsértő, a ki fogva tartja
 Királynönket, s elzárja tőle hű
 Alattvalóit. —

Morton. S ez mind nem elég,
 Hogy bűnre bünt tetézzén a bitor,
 Gyermekek királyunk életére tör.

Melville. S felséges urnönk mind ezt látja, érzi,
 De foglya lévén, róla nem tehet.

Morton. Nem ellene van kötve hát frigyünk.
 Mi megmentői, védői vagyunk. (Zugás.)

Ducroc. Mylordok, én megyek. Isten segéljen
 E nap nem harez, de béke napja lesz. (El.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Zörej, egyes katonák szállonganak, majd több és több vitézek jönnek, s beszélgetve, összevegyülnek.)

Többen (örömmel). Vége van a harcznak. — E nap
[a miénk!

Morton. Mi az? — mi történt? —

Ruthven. Mit jelent e mozgás?

Nehányan. Azt mondják Murray is itt van.

Többen. Nincsen itt.

Mások. De itt van.

Többen. Nincs, — nem látta senkisé.

Melville (Mortonhoz félre). Csak titkon működik
[mesterkeze.

Lethington (visszajö). Egy tábor van csak, nincs
[többé ellenség.

Ruthven. Hát a királynő?

Lethington. Ő is részünkre állott.

Morton. Önként? —

Lethington. Vagy mint fogoly, mindegy neki.

Melville. Hát Bothwell?

Lethington. Elbucsuzott, elment,

Földönfutó lett, — nincs egy embere.

Lindsay. Előbb még vivnia kell velem!

Morton (körüle csoportosulnak).

(*Magába.*) Murray közel van, — mérséklet tehát! —

(*Fenszóval.*) Előre hát, és éljen a királynő!

Mind (utáná indulva). Előre! Éljen!

HATODIK JELENET.

(A királynő. Murray. Bothwell. Lethington stb. — Az összeesküdtek közeledvén, *Du croc* eleibök vezeti a királynőt, Bothwell leverten, hátrább marad.)

Morton (tiszteletteljesen üdvözli a királynőt).

(*Térden.*) Felsőges asszony! légy üdvöz nekünk.

Itt van helyed, hü jobbágyid körében.

Kik, úgy mint egykor őseink tevének,

S mint lovagokhoz illik, hódolattal

Veszünk körül, s felségednek, ha kell,

Vérünkkel életünkkel áldozunk.

(*A többiek mind kivont de földre hajtott kardokkal ismétlik e szavakat.*)

*Mária *) (kezét nyújtja Mortonnak, a ki felkel).*

Hiszek szavadnak. Im fegyvertelen

Állok közöttetek. Ab én miattam

Testvérharczban ne folyjon véretek.

S a mi kívántok, az törvény legyen.

Bothwell(kardot rántva, előtör).

De előbb velem kell hogy vivjatok.

Legyen köztünk Isten ítélete!

(*Lindsay és Ruthven kivont karddal eleibe állanak.*)

Lethington (tekintélylyel közbelép).

Le a fegyvert a királynő előtt!

(*Bothwellhez.*) Te foglyunk vagy.

*) Elle était ajustée à la moda des femmes d'Édimbourg, une jupe rouge avec des manches rattachées par des aiguillettes, un tour de cou, un chapeau de velours noir et une mentonnière. Le jupe descend amplement jusqu'aux pieds, qu'elle couvre en partie. (Wiesener M. St. 1863.)

Morton. Itélt már itt az Isten.

Isten s világ pálczát tört már feletted!

Melville. A gyáva orgyilkost a tisztelet

Hogy lovagokkal viv, nem illeti.

Bothwell (a királynőhez fordulva).

S királynőm ezt elnézi? helybenhagyja?

(*Mária hallgat.*)

Melville. Légy bujdosó, légy számkivetve tőlük,
Üldözzön utadon a büntadat.

Távozz előlünk!

Murray. Menj, hord el magad!

Bothwell (ismét a királynőhez). Te is királynőm?

Mária. Elbocsátalak.

(*Bothwell* kiejti kezéből a kardot.)

A bajvivást, mely mitsém bizonyítana,

Ily egy perczen meg nem engedhetem.

Fegyvertelennel — orgyilkossa viv csak.

(*Csend.* A királynő *Bothwell*hez közeledik, a többiek
kissé hátravonulnak.)

Bothwell (elfojtott hangon). Te — elbocsátasz?...

Mária (halkan). Én — veled megyek.

Veled, vagy hát utánad, hogy ha kell.

Siess el innen.

Bothwell. Hát — isten veled!

Viszontlátásra? —

Mária. Örökre bár!

Bothwell. Szeretsz? —

Mária. Ne kérd!

Bothwell. Egy szót egy életért! . . .

Mária. Szernlmem kísér — és gyűlöletem,
E feldúlt sziv áldása, — átka is! (*Visszafordul.*)

Bothwell (*leverve*). Vérdíja ez! — Ah minden
[füstbe ment! (*El.*)

Morton (*tiszteletteljesen a királynő eleibe lép, a
[többiek az alatt sorakoznak.]*)

Engedd, hogy úgy mint királynönket illik,
Kisérjünk fényvel, diadalmenetben
Honunk szivébe, a szép Edingburghba,
S kibéküléstink nagy napját megüljük.

Mária (*félre*). A győző diadalszekérhez kötheti
A legyőzött, lefegyverzett rabot.

(*Fenszóval.*) Menjünk, a tietek vagyok!

(*Du Croc és Murray vezeték. Utána Melville, Ruthven
stb. a zárt sorok közt elhalad.*)

H E T E D I K J E L E N E T.

(Szabad vidék. Tábor.)

James (*tünődve*). Elég! elég! Sok is talán már.
Több mint a mit czélunk kíván. — Ez a Ruthven,
bár titkolja, — szerelmi böszutól lángol, s Lindsayt,
a vallás vak gyűlölete hajtja . . . két ilyen börtönőr!
Segítsünk ha lehet.

Lethington. S pártfelei, Hamiltonék, az érsek és
a róssi püspök újra sereget gyűjtenek.

James. Mit tehetnek? hányan vannak? — E
harcz nagyon rövid lesz.

Morton (sietve jön).

Ujsággal jövök, nagy ujsággal.

Drága madarunk kiröppent a kaliezkából.

James (meglepedve). Mit mondasz?

Morton. El is ment már Hamiltonékhoz. — Az ifju Douglas, e gyerkőcze, képzeljete, meglátta valahogy szép özvegyünket, szerelemre lobbant, — s a szerelem ezermester levén, talált módot reá, hogy álruhában szépen megszöktesse.

James. Bizonyos vagy benne?

Morton. Kétségtelen. Már vissza is vont mindent, a mit Carberry-hill-nél s Edinburghban ígért. Erőszak úgy mond nem kötelezheti. — Aláírása úgy volt kicsikarva, tehát érvénytelen.

James. Szegény asszony! — Ugy vége van. — Ám legyen hamar.

Lethington. Egy parlamenti ülést?

James. Csak rövidet. Itt a hely színén. Aztán ki a csatára.

Morton. Eljössz? —

James (a csatatérre mutatva). Ott leszek. (El.)
(Csatuzaj.)

NYOLCZADIK JELENET.

(A longside-i magaslaton. — Sátor.)

Mária (kimerülten, lelkendezve bejön).

Mint széljel futnak! — Nincs egy emberem.

(Melvillehez, a ki szintoly kimerülten lép be.)

Hát minden veszve van?

Melville (*leverten*). Még a remény is!

Mi lehetső volt Carberry lejtőin,
Nem az már e longside-i nap után.

Mária. Fogoly vagyok megint?

Melville. Tán nem, — de számüzött.

Mária. Erzsébettől megjött már követünk?

Melville. Nem késik el. — A börtön ajtaja

Nem nyilhatik elég későn soha!

Mária. Sok ember esett el?

Melville. Kétszáz — s vagy ötven

A tieid közül, Murray a többinek

E pillanatba hallom, nyomban ott

A csatatéren megkegyelmezett.

Ők nem veszthettek tán ha negyvenet,

Ugy történt minden, mint ők rendezék.

Hogy szavukat ne kelljen állniok

E cselt veték, — s gonosz tanácsadók

Belé vezettek. Frigyszegő te lettél,

Ohajtott fegyvert szolgáltatva nekik,

S felmentve őket tettök szégyenétől.

Most ők ujjongnak.

Mária. Ah, az árulók! . . .

S férjem, — Bothwell hová lön? merre van?

Melville. Megint csak ő? — Rosz nemtőd ő vala,

Adjunk hálákat a Mindenhatónak,

Hogy tőle meg vagy mentve valahára!

Mária. Elfordult szívem tőle vágyai

Tetőpontján, midőn tán — irigyelt,

Tán boldog volt. Nem élvezhette-e

Roszul szerzett boldogságot, bukása
 Hamar követte azt: most? — szájalomra
 Gerjed szívem az elbukott iránt.

És írva van: férjét kövesse a nő,
 S jó s balsorsát megossza egyaránt.

Melville. De hogy ha nyomrul nyomra kutatód
 E bérczes ország minden üregét,
 S megkérded a szellőt, a patokat
 S a tengert, mely széthordja tán hajóját,
 A bujdosót többé meg nem találhatod.

Mária. Eresszetek hát engem is. Vegyétek
 E koronát és minden terheit,
 Törékeny kis csónakra vessetek
 Hullám, szellő hordjon a végtelenbe,

Melville. S e férjet te szeretted volna? — Nem!
 Az nem lehet, ezerszer mond, se hisszük.

Mária. Szerettem-e? az nem kérdés, de az,
 Hogy a hitvesnek mit kell tennie.

Melville. Hagyd ezt, — kíséri őt egy utitárs,
 Mely éjjel nappal el nem hagyja őt,
 Tengerre száll s túl tengeren vele,
 Ez utitárs gonosz: — a büntudat!

(*A közelgő fegyveresek és nép lármája hallatszik.*)

Mária (felijedve).

Ah mindig e zugás! — Bent hallom-e?
 Szívem dobog? — Vagy künn a nép zajong?

Melville. Bátorság! — jön, közelg a győztes had.

A nép (künn). Éljen a kis James, a mi királyunk!

— Vesszenek a királygyilkosok. — A pápisták! —
Halál reájok a bálványimádókra! — Éljen James
lord, a mi urunk. — Éljen Knox, a mi apostolunk!

Mária (hallgatódzva).

Bátyám is jön? — Knox is velök van?

A szívtelen pap átka utólért! . . .

Melville. A szent igének hirdetője Knox,
Midőn megölték a jó Ricciót, —
Nem épen tudta nélkül! — elsuhant
Helvetiába . . . im már visszajött
S ellenségid közt ő a legvadabb —
Kérlelhetetlen. —

Mária.

Hát bátyám? (A zaj közelget.)

Melville.

Az is!

(*Murray belép. A többiek kiünn.*)

Mária (elébe sietve). Bátyám hol késel? . . .

(*Hidegségétől visszadöbbenve:*) Mentöm? — vagy bi-
[rám vagy?

James. Kérdésed felelet is. Mind a kettő.

Mária. Mi másképp szólt beszéded egykor e
Bitor lázangók ellenében, ah!

James. De az igazság részedén volt akkor!

Mária. A testvér mondja ezt?

James.

Az hallgat itt.

Én nem testvér, én — *elv* vagyok, királynő!

S az *elv* — kegyetlen

Mária (összeszedve magát). Ám legyen Ti győzők,
Én győzött fél vagyok; de a királynőt

Sujtsátok csak, a kit legyőztetek,
S ne az anyát. Fiam mit véte nektek,
Hogy megfosztjátok ősi örökétől?

James. Annak nevében állok itt előtted.

O a királyunk egy nagy elv nevében.
Mert három ország, három nép jövője
Szunnyad bölcsője párnáin, felette
Anyjával is hivebben — én virasztok.

Mária. Megőrzitek hát gyermekem jogát?

James. Az biztosítva van. Nyugodt lehetsz.

Mária (magában tépelődve).

Vétkesnek tart-e? — Tudja? . . . Nem merem
Megkérdeni. —

(*Félénken*) S az elv, mit képviselsz,
Elválaszt-e örökre gyermekemtől? —

James (szigorval). Örökre!

Mária (fájdalommal). E pohárt is? — Büntető
Egek! . . . ki hitvestárs nem volt, anya
Miért legyen! — (*Künn a lárma megújul.*)

Többen (betörve). Menjünk be, semmi alku többé!

(*Elöl Morton, utána Ruthven, Lindsay, Lethington,
Knox és többen.*)

Morton (a királynő előtt megáll).

Nem hódoló jobbágyaid királynő,
A győzők állanak most már előtted.
Te nem tartád meg frigyünk pontjait.
Fegyverre biztad sorsodat, s a koczka
Im ellened fordult utolszor is. — (*Ünnepi csend.*)
Itt hozzuk im a parlamenti végzést.

A gyenge kézből az erősbnek adtuk
 A kormány gyepelőjét s a koronát,
 A mely nehéz volt a balul vezérlett
 Asszony fején, de könnyü lesz, ha biztos
 Kéz tartja majd (*James-re nézve*) elárvult gyermekének.
 Éljen királyunk: hatodik Jakab! (*Ismétlik.*)

Lethington (*James lordnak átnyujtva az irást.*)

Ím vedd kezünkől az ország parancsát.

Knox. Vedd hozzá Isten áldását. Miként Sault

Üdvözlé egykor Sámuel proféta,

Úgy üdvözöllek én az Urnak s Izraél

Népének szent nevében. — Atok érjen

Mindenkit, a ki ellened törekszik (*a királynőre czéloz*)

Mint ért is eddig — Isten végzetéből.

Mária (*fájdalmasan, félre.*)

A szivtelen nem tud felejteni!

James. Hát Bothwell merre jár? az a bitor!

Ruthven (*folytatva*). Az fogva van, hű szövetsé-

A dán király börtönbe tartja, s élve [gesünk,

Ki nem bocsátja.

Mária (*magába*). Jó! — a bűn közös volt;

Közös miért ne lenne bűnhődésünk;

Neked dán börtön, angol én nekem!

Lindsay. (*A királynő eleibe tart egy iratot.*)

Itt a lemondás. Aláírod-e? —

Mária (*mintegy megigézve, Knox kezéből átveszi a tollat s szóltalanul aláírja, — míg Lethington az okiratratra rányomja az állampecsétet.*)

Vegyétek. — Ah, nehéz a korona!